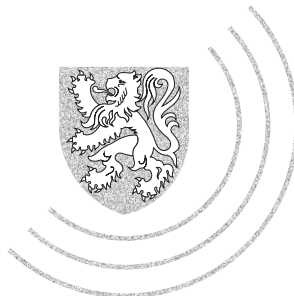

V L A A M S P A R L E M E N T

Zitting 2002-2003

23 mei 2003

VOORSTEL VAN DECREET

– van mevrouw Patricia Ceysens –

houdende wijziging van de decreten inzake bijzondere jeugdbijstand, gecoördineerd op 4 april 1990, wat betreft de gerechtelijke jeugdbijstand ter bescherming tegen mishandeling en verwaarlozing in urgente gevallen

HOORZITTING

VERSLAG

**namens de Commissie voor Welzijn, Volksgezondheid en Gelijke Kansen
uitgebracht door mevrouw Ria Van Den Heuvel**

Samenstelling van de commissie :

Voorzitter : mevrouw Patricia Ceysens.

Vaste leden :

mevrouw Sonja Becq, mevrouw Trees Merckx-Van Goey,
mevrouw Riet Van Cleuvenbergen, mevrouw Ingrid van
Kessel ;

mevrouw Patricia Ceysens, mevrouw Claudine De
Schepper, de heren Jacques Devolder, Koen Helsen ;

mevrouw Niki De Gryze, mevrouw Marijke Dillen, de heer
Felix Strackx ;

de heren Guy Swennen, Jan Van Duppen ;

mevrouw Ria Van Den Heuvel ;

de heer Jan Roegiers.

Plaatsvervangers :

mevrouw Gisèle Gardeyn-Debever, mevrouw Veerle
Heeren, de heren Luc Martens, Paul Van Malderen ;

de heren Jozef Browaeys, Frans De Cock, André Moreau,
Cis Schepens ;

de heren Wilfried Aers, Julien Librecht, mevrouw Marleen
Van den Eynde ;

de heren Carlo Daelman, Chokri Mahassine ;

mevrouw Ann De Martelaer ;

de heer Kris Van Dijck.

Zie :

755 (2000-2001)

– Nr. 1 : Voorstel van decreet

– Nr. 2 : Advies van het Kinderrechtencommissariaat

INHOUD

	Blz.
1.1. Uiteenzetting door de heer Dirk Broos, projectleider Integrale Jeugdhulp, afdeling Coördinatie en Beleidsondersteuning, ministerie van de Vlaamse Gemeenschap	4
1.2. Bespreking	7
2.1. Uiteenzetting door de heer Herbert Van Keymeulen, afdelingshoofd Bijzondere Jeugdbijstand, ministerie van de Vlaamse Gemeenschap	7
2.2. Uiteenzetting door de heer Pol De Brock, voorzitter Bemiddelingscommissie Gent-Eeklo	9
2.3. Uiteenzetting door de heer Karel Henderickx, afdelingshoofd Gemeenschapsinstellingen, ministerie van de Vlaamse Gemeenschap	10
2.4. Bespreking	11
3.1. Uiteenzetting door mevrouw Ankie Vandekerckhove, Kinderrechtencommissaris	12
3.2. Bespreking	14
4. Uiteenzetting door prof. Johan Put, Jeugdbeschermingsrecht, faculteit Rechtsgeleerdheid KULeuven	14
5.1. Uiteenzetting door de heer Raf De Mulder, VZW Jongerenbegeleiding	16
5.2. Bespreking	17
6.1. Uiteenzetting door de heer Pieter De Loof, verantwoordelijke Jeugdpermanentie aan de Jeugdrechtbank van Antwerpen	17
6.2. Bespreking	18
7.1. Uiteenzetting door de heer Stef Anthoni, Pluralistisch Platform Jeugdzorg (PPJ)	19
8.1. Uiteenzetting door de heer Jan Bosmans, sectorcoördinator Bijzondere Jeugdbijstand Vlaams Welzijnsverbond	21
8.2. Uiteenzetting door mevrouw Min Berghmans, Ondersteuningsstructuur Bijzondere Jeugdzorg (ÖSBJ)	23
8.3. Bespreking	25
9.1. Uiteenzetting door mevrouw Paula Vanmolecot, Raad van Ouders van de Jeugdhulp	25
9.2. Bespreking	28

DAMES EN HEREN,

De Commissie voor Welzijn, Volksgezondheid en Gelijke Kansen hield op 8 mei 2003 een hoorzitting over het voorstel van decreet houdende wijziging van de decreten inzake bijzondere jeugdbijstand, gecoördineerd op 4 april 1990, wat betreft de gerechtelijke jeugdbijstand ter bescherming tegen mishandeling en verwaarlozing in urgente gevallen (*Parl. St. VI. Parl. 2000-2001, nr. 755/1*).

1.1. Uiteenzetting door de heer Dirk Broos, projectleider Integrale Jeugdhulp, afdeling Coördinatie en Beleidsondersteuning, ministerie van de Vlaamse Gemeenschap

De heer Dirk Broos : Het document dat wij hier voorstellen is wegens een krappe timing nog niet binnen onze werkstructuur besproken. Binnen de Integrale Jeugdhulp (IJH) worden documenten meestal voorgelegd aan de centrale commissie. Ons standpunt is gebaseerd op alle documenten die we over deze problematiek binnen de IJH ter beschikking hebben. Deze houden de besprekingen van de werkgroepen Dwang, Bemiddeling en Positie van de cliënt in, maar ook de voortgangsrapporten van de pilootregio's. Wij hebben deze gegevens aangevuld met een aantal andere belangrijke documenten, zoals het eindrapport van de Nationale Commissie tegen seksuele uitbuiting van kinderen en de maatschappelijke beleidsnota Bijzondere Jeugdzorg.

Een eerste punt dat ik wens te behandelen is de opinie van IJH ten opzichte van gedwongen hulpverlening. De problematiek waar het voorliggend voorstel van decreet een antwoord op wil geven, is voor alle betrokkenen binnen IJH zeer herkenbaar. Vanuit IJH onderschrijven we de noodzaak om in hoogdringende situaties op een adequate manier te kunnen handelen. Dit moet gebeuren op een transparante wijze, zodat aangepaste hulp kan worden verleend. IJH heeft een mandaat om te werken aan een intersectoraal beleid om de jeugdhulpverlening meer vraaggericht te maken. Men vertrekt daarbij vanuit de vragen en noden van de cliënten en zoekt naar een intersectorale oplossing in het hulpaanbod.

Binnen dit concept is er ook een luik van gedwongen hulpverlening, wat IJH benoemt als 'dwang als modaliteit'. IJH gaat zeer nauwgezet na of dwang moet worden toegevoegd, voor hoe lang dit noodzakelijk is en bij welke hulpmodules dit een meerwaarde kan betekenen. De jeugdrechter zal waken over de juridische noodzaak om dwang al dan niet toe te voegen, en zal zijn beslissing baseren op het

intersectorale aanbod van hulpverlening. Op deze wijze kan hij de meest aangepaste hulp toekennen, afhankelijk van de situatie.

Deze visie wordt binnen IJH uitgewerkt in enkele werkgroepen. De thematische werkgroep Dwang werkt momenteel aan een voorstel tot het bijsturen van de vorderingsgronden. Men moet echter vaststellen dat het niet mogelijk is deze vorderingsgrond duidelijk en verifieerbaar te omschrijven, aangezien deze steeds eigen is aan een bepaalde situatie. Een beschrijving van de vorderingsgrond kan dus nooit omvattend zijn.

Vanuit de werkgroep werd het mandaat opgenomen om zowel de klassieke vorderingsgrond als de vorderingsgrond bij hoogdringendheid uit te werken. Tegelijkertijd werkt men in de werkgroep Positie aan de essentiële rechtswaarborgen voor de minderjarige en de ouders in het geheel van de jeugdhulpverlening. Beide zaken moeten complementair aan elkaar ontwikkeld worden.

De werkgroep Bemiddeling gaat na hoe bemiddeling intersectoraal kan worden ingevuld. Men vertrekt daarbij vanuit de expertise die men heeft opgebouwd bij de bemiddelingscommissies van bijzondere jeugdzorg. Concreet werkt men uit hoe bemiddeling een functie kan hebben binnen jeugdhulp en als buffer naar gedwongen hulp kan dienen.

De visie rond dwang als modaliteit wordt ook uitgewerkt in de pilootregio's. Hier wordt op beperkte schaal geëxperimenteerd met een licht bijgestuurd concept rond gedwongen hulp. Men zoekt hierbij naar een manier waarop justitie en hulpverlening beter kunnen samenwerken.

De ervaringen van deze drie actieterreinen zullen worden gebundeld, waarna een inhoudelijk en omvattend standpunt zal ontstaan over dwang en bemiddeling binnen het geheel van de jeugdhulpverlening. Wij stellen dan ook voor dat het voorstel van decreet zou worden afgestemd op de resultaten van de acties die nu lopen. Op die manier kan men komen tot een totale en accurate visie op gedwongen hulp binnen een intersectorale jeugdhulpverlening. Het is belangrijk te benadrukken dat dit het niveau van de bijzondere jeugdzorg overstijgt.

Vanuit deze actieterreinen werd het voorstel van decreet Ceysens bestudeerd. Argumenten en standpunten die werden ingenomen door mensen die actief zijn in de pilootregio's werden vergeleken met punten uit het huidige voorstel van decreet.

Voor het expliciteren van de vorderingsgrond bij hoogdringendheid, gaat het voorstel van decreet uit van het Internationale Verdrag inzake de Rechten van het Kind (IVRK). Dat is een goede basis. Ook het IJH vindt het IVRK de hoeksteen en het referentiekader. Zoals vroeger iedereen zei dat ze gezinsgericht werkten, zegt iedereen nu dat ze het IVRK als uitgangspunt hanteren. We proberen dat niet als een holle slogan te hanteren. De werkgroep Positie van de cliënt werkt aan het statuut van de cliënten binnen de jeugdhulpverlening, gebaseerd op alle elementen in het IVRK.

De vorderingsgrond is dus goed, maar we zijn bevreesd dat de definitie te breed is. We zijn bezorgd dat dat aanleiding zal geven tot een te groot interventionisme zonder dat er zicht is op de complementaire rechtswaarborgen. We vrezen dan ook dat het subsidiariteitsbeginsel in gevaar zou komen. Ook in de werkgroep Dwang pleit men voor een engere definiëring. Als er toch een ruimere definitie gehanteerd wordt, dan moeten de rechtswaarborgen erbij gespecificeerd worden, zonniet zal dat voor de cliënten niet het verhoopte positieve effect hebben.

In de voorliggende explicitering wordt er nog altijd uitgegaan van “aantoonbare feiten”. De werkgroep Dwang, vooral de vertrouwenscentra kindermishandeling (VK's), pleitten sterk om “aantonen” te vervangen door “noodzakelijk achten”, zodat de procureur of jeugdrechter de problematische opvoedingssituatie (POS) kan inschatten. Dat biedt de mogelijkheid om in onduidelijke, maar verontvullende situaties toch bij hoogdringendheid op te treden. De Vertrouwenscentra Kindermishandeling (VK's) pleiten daar dus sterk voor. Het onderwerp is nog niet afgehandeld in de werkgroep, maar ik wou gewoon dat denkspoor duidelijk maken.

Tegelijkertijd stellen we dat het expliciteren van deze vorderingsgrond eigenlijk zou moeten gekoppeld worden aan het bijsturen of optimaliseren van de zogenaamde klassieke vorderingsgrond. De werkgroep Dwang acht het noodzakelijk om in dergelijke situaties maatregelen te kunnen nemen die alleen voor de ouders gelden. Zo creëren we de mogelijkheid om gericht met de ouders te werken en wordt de nadruk gelegd op de verantwoordelijkheid van de ouders zonder dat het kind in een slachtofferrol gedwongen wordt. Als therapeut heb ik immers dikwijls in dergelijke schrijnende situaties de verwarring van kinderen meegemaakt. Ze aarzelen om met bepaalde feiten naar buiten te komen omdat ze de consequenties daarvan kennen. Uit cijfers van de VK's blijkt dat 80 tot 90 procent van de meldingen over intrafamiliaal geweld

handelen. Dat is een bijkomend argument daarvoor.

Kortom, over de vorderingsgrond bij hoogdringendheid adviseren we om de ene rechtsgrond niet fragmentarisch verder te expliciteren, maar te koppelen aan de aanpassing en optimalisering van de klassieke vorderingsgrond. We vragen om dat ook af te stemmen op de werkzaamheden van de werkgroep Dwang. Het is cruciaal dat de rechtswaarborgen complementair uitgewerkt worden.

Dan zal ik nu onze opmerkingen bij het voorstel van decreet over de vereenvoudiging van de procedure bij urgentie toelichten. Alle betrokkenen zijn het erover eens dat, ondanks de goede bedoelingen in de oorspronkelijke tekst van de gecoördineerde decreten, de huidige procedure zeer verwarrend is. Zelfs de hulpverleners hebben het moeilijk om de procedure te doorgronden, laat staan dat zij het duidelijk kunnen uitleggen aan hun cliënten. Vereenvoudiging is dus nodig. Vereenvoudiging zorgt voor transparantie, maar transparantie is niet de prioriteit. Het mag de cruciale waarborgen niet in het gedrang brengen.

In hoogdringende situaties maakt de procureur of de jeugdrechter een inschatting van twee aspecten. Kan het kind ongemoeid gelaten worden, dus in zijn huidige situatie blijven? Is er een akkoord van de rechtstreeks betrokkenen over die zienswijze? Als het antwoord op beide vragen negatief is, dan wordt een procedure gestart om direct de veiligheid van alle betrokkenen te realiseren. De maatregel die op dat moment genomen wordt, moet van korte duur zijn. Men mag er niet van uitgaan dat men in een crisissituatie voldoende zicht heeft op het totale probleem. De korte duur moet dus vaststaan. Er moet tijd en ruimte zijn om met deskundigen onderzoek na te gaan welke hulp het cliëntsysteem op langere termijn nodig heeft. Het cliëntsysteem bestaat uit alle betrokkenen: vader, moeder, kinderen. Pas dan kunnen er maatregelen op langere termijn genomen worden.

We pleiten ervoor om de bemiddelingsruimte te behouden of te creëren zodat er de mogelijkheid blijft om na te gaan of er vrijwillige hulpverlening is. Daarbij is het essentieel om te weten hoeveel hoogdringende interventies van het comité voor bijzondere jeugdzorg (CBJ) resulteren in vrijwillige hulp. Dergelijke cijfers zijn echter niet dadelijk voorhanden. Dat zou belangrijk zijn om onze argumenten kracht bij te zetten. We blijven verder zoeken naar die cijfers.

Een andere noodzakelijke waarborg bij de urgentieprocedure is de hulpcoördinatie. Momenteel, maar ook in het voorstel, is er geen duidelijkheid over wie verantwoordelijk wordt voor het dossier. Daarnaast is een optimale samenwerking tussen justitie en de niet-gerechtelijke hulpverlening essentieel. Zo kunnen ze complementair werken en profiteren van elkaars deskundigheid.

Samenvattend is ons advies dat de procedure inderdaad moet vereenvoudigd worden, maar ze moet blijven beantwoorden aan de specificiteit van een hoogdringende situatie. Het afschaffen van de 45-dagenmaatregel zorgt inderdaad voor een vereenvoudiging, maar daardoor dreigen een aantal essentiële waarborgen weg te vallen. Een nieuwe procedure moet ervoor zorgen dat er direct kan opgetreden worden ; dat de veiligheid van alle betrokkenen gegarandeerd is ; dat de eerste hulp van korte duur is ; dat de hulpcoördinatie gegarandeerd is ; dat aangestuurd wordt op een spoedige verkenning van de behoeften van het cliëntsysteem ; dat er ruimte is om de vrijwilligheid na te gaan en te bemiddelen ; dat er gecoördineerd en overlegd wordt tussen justitie en hulpverlening.

Het volgende aspect is de differentiatie en de flexibilisering van het maatregelenpakket van de jeugdrechter. Het is inderdaad essentieel dat de cliënt de juiste hulp krijgt. De voorstellen maken het mogelijk om een aantal bestaande praktijken te legaliseren. Dat is een belangrijke meerwaarde. We zijn echter bevreesd dat, rekening houdend met ons vorige advies, de maatregel, die gekozen wordt uit een breed pakket, verglijdt naar een definitieve maatregel. Bij crisissituaties moeten er inderdaad keuzemogelijkheden voor hulp zijn, maar het moet mogelijk zijn te analyseren welke hulp nadien nodig zal zijn. We pleiten dus nogmaals voor een kwalitatief onderzoekstelsel dat de behoeften van het cliëntsysteem onthult. Vandaar de logica van de doorverwijzing naar een onthaal- en oriëntatiecentrum (OOC), zoals bepaald in de gecoördineerde decreten, zodat daar kan verkend worden welke hulp noodzakelijk is.

Bij integrale jeugdhulpverlening wordt geëxperimenteerd met een toegangspoort. Daar worden intersectoraal afspraken gemaakt over de kwaliteitseisen voor de analyse. Die noodzakelijke indicatiestelling zou kunnen gekoppeld worden aan modules uit de zes sectoren zodat er een groter aanbod komt aan hulp in gedwongen situaties. Zo kunnen kinderen en jongeren beter geholpen worden.

De opgesomde argumenten zijn ook terug te vinden in het eindrapport van de Nationale Commissie tegen de seksuele uitbuiting van kinderen. Daarin wordt gepleit voor respect voor de hulpvraag en zoveel mogelijk inspanningen om veranderingen in het gezin te realiseren. Daarom is het noodzakelijk om in twee stappen te blijven werken.

Vandaar ons laatste advies : differentieer het maatregelenpakket slechts beperkt en in functie van de mogelijkheden om de aangepaste hulp op langere termijn te bepalen. Het IJH blijft erbij dat de oorspronkelijke maatregel kort van duur moet zijn en sowieso bijgestuurd moet worden op basis van het resultaat van de indicatiestelling. Die aanpassing moet verplicht zijn en mag niet afhangen van de goodwill van de hulpverlener of rechter. De analyse van zijn situatie is een recht van de cliënt. We moeten werk maken van een betere afstemming van justitie en hulpverlening. Ook in het voorstel van decreet wordt daarop gewezen.

IJH vraagt uitdrukkelijk om de definitieve bespreking van het voorstel van decreet, inzake inhoud en timing, af te stemmen op de werkzaamheden van IJH. We stellen voor dat de aanbevelingen uit deze hoorzitting besproken worden in de verschillende werkgroepen Dwang, Positie van de cliënt en Bemiddeling en doorgegeven worden aan de proefregio's. De resultaten op deze drie actieterrains worden best onderling afgestemd. Dat kan dan resulteren in een omvattend standpunt dat ten laatste in december 2003 kan worden goedgekeurd.

Dat omvattend standpunt bevat dan de volgende elementen : een voorstel van aanpassing van de klassieke vorderingsgrond en de vorderingsgrond bij hoogdringendheid ; een voorstel om de rechtswaarborgen van de cliënt te versterken door een jeugdhulpstatuut voor de minderjarige en de ouders ; een procedure bij hoogdringendheid, die aan voornoemde waarborgen voldoet. Tot slot is het nodig om de procedure die de jeugdrechter hanteert voor een intersectorale indicatiestelling af te stemmen op de afspraken en kwaliteitseisen die de sectoren gemaakt hebben. Zo kan dwang als hulpmogelijkheid gerealiseerd worden. We menen dat het voorliggende voorstel van decreet zo krachtiger wordt en dat het zal resulteren in een omvattend en voor alle betrokkenen verbeterde afstemming tussen hulp en dwang.

1.2. Bespreking

Mevrouw Sonja Becq : Wij kunnen u vanuit onze fractie volledig bijtreden. U maakt een globale reflectie rond integrale jeugdhulp en concentreert zich niet alleen op dit voorstel van decreet, en dat appreciëren wij zeer. Daarnaast heeft u het over principes die zeker moeten gehanteerd worden, en ook daar staan wij achter.

Maar hoe moet het nu verder ? Hoe en wanneer zal een en ander verder uitgewerkt worden ? Als parlement zouden wij graag betrokken worden in een dialoog, en niet enkel op de hoogte gebracht worden van de resultaten.

De heer Dirk Broos : De documenten met voorstellen ter concretisering van de principes zijn er.

Mevrouw Sonja Becq : Maar hoe toegankelijk zijn ze ?

De heer Dirk Broos : Ze staan op de website. Niets wordt binnenskamers gehouden. Uiteraard zijn ook wij vragende partij voor die dialoog : wij staan open voor interventies bij de uitvoering. De timing was tot nog toe vaag : ergens in het najaar kunnen we de zaak globaal in mekaar schuiven. Maar dat u nu naar een duidelijke timing vraagt, is positief : het zal de verschillende groepen stimuleren verder te werken.

De voorzitter : Wij zullen altijd een bijzondere jeugdzorg blijven hebben. Gelukkig wordt dat intersectoraal bekeken, maar er zijn sectoren waar de jeugdrechter ook beroep zal moeten kunnen op doen, die er nog niet inzitten. Dus zelfs met de integrale jeugdhulpverlening geraken we er niet. Ik denk bijvoorbeeld aan opname in een ziekenhuis na mishandeling door de ouders : vandaag kan dat eigenlijk niet, al gebeurt het wel, maar dan in de illegaliteit. Daar ben ik nog niet helemaal uit. Zelfs vanuit bijzondere jeugdzorg moet men verder gaan dan de idee integrale jeugdhulpverlening.

De heer Dirk Broos : Daar ga ik volledig mee akkoord.

De voorzitter : Ook wij hebben lang over de vorderingsgrond nagedacht, en wij vonden de vorderingsgrond van het Internationaal Verdrag van de Rechten van het Kind heel duidelijk en strikt. Het gaat zeker over zware feiten. Ik vind het dus een beetje vreemd dat u de feiten te ruim vindt. Anderzijds stelt u dat ze niet aantoonbaar moeten zijn. Daar zit toch een tegenstelling in ?

Verder zegt u dat er maatregelen zouden moeten kunnen genomen worden enkel en alleen ten aanzien van de ouders. Bedoelt u dan door de jeugdrechter ? Eigenlijk zouden die na zware, aangevoerde feiten toch voor de correctionele rechtbank moeten verschijnen ? Of vindt u dat dit binnen de bevoegdheid van de jeugdrechter moet liggen ?

De heer Dirk Broos : Binnen de werkgroep Dwang werd er inderdaad zeer sterk op aangestuurd dit vanuit de jeugdrechtbank mogelijk te maken, om de evidentie van het nemen van maatregelen ten aanzien van het kind te doorprikken. Veel te vaak wordt immers het kind uit de eigen omgeving weggehaald, in plaats van de dader.

Verder is er binnen diezelfde werkgroep discussie over het werkbare van de vorderingsgrond. Enerzijds is er de bezorgdheid over het te ruim maken, aan de andere kant moet de mogelijkheid van de inschatting van het probleem open blijven. Een vorderingsgrond moet kunnen zorg dragen voor beide aspecten.

2.1. Uiteenzetting door de heer Herbert Van Keymeulen, afdelingshoofd Bijzondere Jeugdbijstand, ministerie van de Vlaamse Gemeenschap

De heer Herbert Van Keymeulen : Zowel de gerechtelijke als de vrijwillige jeugdbescherming heeft een hulpverlenende finaliteit. Dit werd zo bepaald door het Arbitragehof.

De vijf basisbeginselen van de gecoördineerde decreten inzake bijzondere jeugdbijstand zijn : scheiding van gerechtelijke en vrijwillige hulpverlening ; differentiatie in het hulpaanbod (residentieel, semi-residentieel en ambulant) ; het emancipatorische karakter van de hulpverlening ; de gezinsgerichtheid en de invoering van een aantal subsidiariteitsbeginselen.

Het subsidiariteitsbeginsel houdt in dat bij gelijkblijvend effect gekozen wordt voor de minst ingrijpende maatregel : de kortste, de meest nabije en de lichtste. Cijfermateriaal toont aan dat dit beginsel in de loop van de laatste tien jaar meer en meer gerealiseerd werd. Terwijl de meeste beslissingen vroeger door de jeugdrechter genomen werden, gebeurt dat nu door het comité. Bovendien werden de maatregelen duidelijk korter en ambulanter.

Ook het begrip dichter bij huis werd verder gerealiseerd. Dat heeft enerzijds te maken met de realisatie van de programmatie waardoor de verschillen

werden afgevlakt en met het vervangen van residentiële opvang door ambulante begeleiding.

In de loop der jaren werden dus een aantal subsidiariteitsbeginselen gerealiseerd. We wensen die ook te behouden.

Het subsidiariteitsbeginsel vrijwillige versus gerechtelijke hulpverlening werd op verschillende manieren gerealiseerd in de gecoördineerde decreten. Vooreerst is dat gebeurd door de creatie van de bemiddelingscommissie die bedoeld was als een buffer ten aanzien van de gerechtelijke hulpverlening. Daarnaast zijn er in de gecoördineerde decreten twee vorderingsgronden voorzien. Daaraan zijn twee procedures gekoppeld: de klassieke procedure, die de regel is, en de procedure bij hoogdringendheid die de uitzondering is en waarover het vandaag gaat.

De procedure bij hoogdringendheid, ook de 45-dagenprocedure genoemd, wordt gekenmerkt door zeer strikte tijdslimieten. Daarbij gaat het niet alleen om de 45 dagen: er zijn ook tijdslimieten voor de reactie van het comité en van de bemiddelingscommissie.

Binnen die procedure zijn de mogelijkheden van de jeugdrechters gevoelig beperkter dan bij de klassieke procedure. Gedurende de periode van 45 dagen wordt alles in het werk gesteld om vrijwillige hulpverlening te organiseren. Ten slotte wordt de sociale dienst bij de jeugdrechtbank gedurende die periode op non-actief gesteld om de sociale dienst bij het comité zijn werk te laten doen.

De huidige procedure bij hoogdringendheid vertoont heel wat tekortkomingen. Dat is onder meer beschreven in het boek van Jan Smets "Jeugdbeschermingsrecht". Vooreerst zijn er een aantal juridische tekortkomingen: er zitten tegenstrijdigheden in de regelgeving en bovendien worden de beschikkingen van de jeugdrechter eigenlijk afhankelijk gemaakt van administratieve beslissingen. Dat werd ook aangehaald in één van de artikelen van de heer Maes, advocaat-generaal. Er is ook een gebrek aan flexibiliteit. Het gaat over 45 dagen, niet meer, maar ook niet minder. De maatregel kan niet gewijzigd worden: hij kan alleen worden ingetrokken. De jeugdrechters hebben veel minder verwijsmogelijkheden dan in de klassieke procedure. De termijnen zijn bijzonder kort, waardoor het soms moeilijk is om bemiddelingen tijdig te realiseren. De vorderingsgronden zijn ook niet zo duidelijk omschreven: het begrip integriteit van de persoon laat heel wat ruimte voor interpretatie. Daarenbo-

ven is de regeling ondoorzichtig voor de cliënten. Een vorm van deregulering is dus aangewezen.

Dit voorstel van decreet maakt meer hulp op maat mogelijk door een uitbreiding van het maatregelenpakket voor de jeugdrechters. Ook de Kinderrechtencommissaris heeft dat gezegd in haar advies. Dat is in het belang van de cliënten. Het gebrek aan flexibiliteit valt weg. Er komt ook een stuk deregulering tot stand, waardoor de procedures doorzichtiger worden. Ten slotte vallen er ook een aantal technische tekortkomingen weg.

Ik ga er van uit dat de aanbevelingen van het Vlaams Parlement bij de maatschappelijke beleidsnota bijzondere jeugdzorg dienen gerealiseerd te worden. Eén van die aanbevelingen was een herziening van de 45-dagenregeling.

Daarnaast nog twee bedenkingen. Vooreerst meen ik dat de vorderingsgrond die al concreter is dan de huidige regeling, misschien nog meer sluitend kan geredigeerd worden omwille van het subsidiariteitsbeginsel. De vorderingsgrond zou moeten beperkt worden tot ernstige gevallen, zoals kindermishandeling. Verder meen ik dat de gerechtelijke maatregel niet langer zou mogen duren dan noodzakelijk. Misschien zou het voorstel van decreet kunnen aangevuld worden door een bijkomend artikel waarin bepaald wordt dat de jeugdrechter na een bepaalde periode, bijvoorbeeld twee maanden, de zaken opnieuw zou moeten bekijken en dat er een nieuwe indicatiestelling zou worden voorgelegd. Dan moet nagegaan worden of gerechtelijke hulpverlening eigenlijk nog nodig is of dat de vrijwillige hulpverlening de draad moet opnemen.

Samengevat zouden we als volgt kunnen besluiten. Men moet de input van minderjarigen in het gerechtelijk systeem zoveel mogelijk beperken. Alleen wanneer het werkelijk noodzakelijk is, bijvoorbeeld in het geval van kindermishandeling, moet het dossier aan de jeugdrechtbank worden voorgelegd. Eens het aan die rechtbank is voorgelegd, moet men de rechter wel de mogelijkheid geven om alle maatregelen te nemen die hij/zij noodzakelijk acht. Daarin moet ook de nodige flexibiliteit worden ingebouwd. Ten slotte moet men ervoor zorgen dat die periode niet te lang zou duren en dat de rechtsomlegging naar de vrijwillige hulp mogelijk blijft. Dat moet in het voorstel van decreet worden vastgelegd.

Inzake het gebruik van dwang binnen de integrale jeugdhulpverlening moeten we ervan uitgaan dat kinderen recht hebben op bescherming en hulpverlening. In het Kinderrechtenverdrag spreekt men

over de begrippen *protection* en *provision*. Het organiseren van de bescherming en de hulpverlening is een maatschappelijke verantwoordelijkheid.

Omwille van de maatschappelijke noodzaak moet dwang integraal deel uitmaken van de integrale jeugdhulpverlening. Omwille van de maatschappelijke noodzaak en het beschermen van minderjarigen is er nood aan een onafhankelijke verwijzende instantie volgens de triade cliënt-verwijzer-hulpverlener. In andere hulpverlenende sectoren is die triade niet aanwezig. De bijzondere jeugdbijstand moet m.a.w. binnen het geheel van de integrale jeugdhulpverlening, een derde component toevoegen, namelijk die van de verwijzer. Er is tevens nood aan aanklappende hulpverlening, ook binnen de vrijwilligheid. Hier geldt het adagium : "Vrijwillig als het kan, gedwongen als het moet".

Binnen de werkgroepen Dwang en Bemiddeling in de integrale jeugdhulpverlening is er nog volop discussie over de uitgangspunten. Toch kunnen we al een aantal uitgangspunten formuleren. Dwang hoeft niet noodzakelijk beperkt te blijven tot de bijzondere jeugdbijstand. Ook in andere sectoren kunnen er zich situaties voordoen waarbij dwang noodzakelijk kan zijn, zeker als het gaat om een problematische leefsituatie. Het Kinderrechtenverdrag vormt een goede basis voor het opmaken van de vorderingsgronden. In het voorstel van decreet van mevrouw Ceysens is de verwijzing naar het Kinderrechtenverdrag trouwens gemaakt.

In tegenstelling tot de huidige regelgeving zou het goed zijn indien de maatregelen van de jeugdrechter sterk zouden aanleunen bij de modules die thans worden uitgewerkt. De modules zijn eigenlijk eenheden van hulpverlening, die veel meer gedifferentieerd zijn dan de huidige maatregelen. Ze moeten ook combineerbaar zijn, zodat meer hulp op maat kan worden gerealiseerd en meer vraaggestuurd kan worden gewerkt. In het decreet zou ook moeten voorzien zijn in een verwijzing vanuit de gerechtelijke naar de vrijwillige hulpverlening (rechtsomlegging).

De bemiddeling die integraal deel uitmaakt van de overgang van de vrijwilligheid naar de gedwongenheid, hoeft niet beperkt te blijven tot de bijzondere jeugdbijstand. In de voorlopige regelgeving die al is uitgewerkt met betrekking tot de integrale jeugdhulpverlening is ook reeds bemiddeling voorzien.

De bemiddeling moet worden gehandhaafd als buffer. De oorspronkelijke visie van de gecoördineerde decreten op de bemiddeling, nl. een vangrail om de vrijwilligheid te optimaliseren, zou moe-

ten worden gehandhaafd in de integrale jeugdhulpverlening. Misschien kan er nog een component aan toegevoegd worden. Zo kan er decretaal voorzien worden in bemiddeling als mediatie bij het blokkeren van het hulpverleningsproces.

2.2. Uiteenzetting door de heer Pol De Brock, voorzitter Bemiddelingscommissie Gent-Eeklo

De heer Pol De Brock : Ik spreek niet in naam van de bemiddelingscommissies en evenmin in naam van de Bemiddelingscommissie Gent-Eeklo omdat ik geen tijd meer heb gehad om contact op te nemen met de leden ervan.

Ik vind het voorstel van decreet een goede zaak omdat het enkele mistoestanden uit de huidige regelgeving oplost. Deze mistoestanden leiden nu alleen maar tot tijdsverlies. Ik bedoel uitdrukkelijk niet dat in de meeste zaken die teruggestuurd worden naar het comité voor bijzondere jeugdzorg tijd verloren gaat. Het grote voordeel in dit voorstel van decreet is de grotere armslag voor de jeugdrechter. Als het comité voor bijzondere jeugdzorg een zaak doorverwijst binnen de periode van 45 dagen, is de bemiddelingscommissie vaak niet meer dan een doorgeefluik naar het parket. In deze dossiers gaat kostbare tijd verloren.

Toch vraag ik de indieners van dit voorstel van decreet extra aandacht voor een aantal zaken. Het subsidiariteitsbeginsel moet gerespecteerd worden. Ook al krijgt het parket in dit voorstel van decreet duidelijker aanwijzingen om het begrip 'dwingende noodzakelijke pedagogische maatregelen' te interpreteren, het blijft subjectief. De manier waarop de betrokkenen dat begrip interpreteren, bepaalt alles. Niet alle bemiddelingscommissies werken even goed samen met het parket en de bemiddelingscommissie.

Dit voorstel van decreet lost het gebrek aan voorzieningen niet op, ook al krijgt de jeugdrechter de mogelijkheid om enkele andere maatregelen te treffen. Gelukkig kan de jeugdrechter altijd een beroep doen op vrijwillige hulpverlening. Ik roep het parket en de jeugdrechters op om dat te blijven doen. Misschien moet het voorstel van decreet bepalen dat parket en jeugdrechter ook de bemiddelingscommissie en de toegangspoort kunnen vragen na te gaan of vrijwillige hulp mogelijk is.

De minderjarige ondergaat opnieuw de maatregelen. Ik hoop dat dit voorstel van decreet deze stigmatisering niet versterkt want de andere betrokkenen, in de eerste plaats de ouders, gaan hier als het

ware vrijuit. Ik moet eerlijk toegeven dat ik daar niet onmiddellijk een oplossing voor heb. Maar als dit voorstel van decreet op een positieve manier geïnterpreteerd wordt, is mijn bezorgdheid overbodig.

De Bemiddelingscommissie Gent-Eeklo maakt deel uit van een proefregio. De jeugdrechter zou een beroep moeten kunnen doen op voorzieningen buiten de bijzondere jeugdzorg. Maar ook op dat vlak ben ik niet origineel.

Ik ben van oordeel dat de sector gebaat is bij dit voorstel van decreet. Misschien vindt men in het Vlaams Parlement nog een oplossing voor mijn bezorgdheden.

2.3. Uiteenzetting door de heer Karel Henderickx, afdelingshoofd Gemeenschapsinstellingen, ministerie van de Vlaamse Gemeenschap

De heer Karel Henderickx : De discussie over vorderingsgronden en uitvoering bij hoogdringendheid zal altijd voor spanning zorgen. Een schrijnende toestand moet snel en goed opgelost worden, maar de voorwaarden in een tekst omzetten leidt vaak tot een veel te brede toepassing ervan.

De vorderingsgronden worden in artikel 2 van dit voorstel van decreet omschreven. Het openbaar ministerie moet drie zaken nagaan vooraleer een vordering in te stellen bij een rechter. Eerst moet hij feiten vaststellen en interpreteren : in de huidige context moet de integriteit van de minderjarige in gevaar zijn en in het voorstel van decreet worden andere zaken geformuleerd. Daarna moet het openbaar ministerie vaststellen dat vrijwillige hulpverlening niet mogelijk is. Ten slotte moet het openbaar ministerie oordelen dat er dringend moet opgetreden worden.

In het voorstel van decreet zit een kleine taalnuance in de tweede voorwaarde : het openbaar ministerie moet vaststellen dat bescherming nodig is. Het openbaar ministerie moet zich in de tweede voorwaarde dus uitspreken over een actie. Eigenlijk zou dat pas in de derde voorwaarde mogen zitten. Voor alle duidelijkheid moeten de drie voorwaarden uit elkaar gehouden worden, omdat er telkens iets tegenover staat dat zou moeten gebeuren.

Het huidige decreet is vrij algemeen en daardoor wat vaag geformuleerd. Het voorstel van decreet is preciezer, maar daardoor zou men belangrijke zaken over het hoofd kunnen zien. Bovendien gaat het voorstel van decreet vooral over negatieve toe-

standen. Kan de afwezigheid van positieve stimulansen als vorderingsgrond gelden ? Op zich creëren we een bredere toegang, maar het Vlaams Parlement dient zich toch over deze vraag te buigen.

Op basis van dergelijke bepalingen zullen meisjes van 17 jaar en 9 maanden nog voor drie maanden opgesloten worden als ze zich willen onttrekken aan het ouderlijk gezag om bijvoorbeeld het Lappersfortbos te verdedigen. Ik voer alle rechterlijke beslissingen loyaal uit, maar heb er toch vragen bij. Na drie maanden is het betrokken meisje 18 jaar en ligt niemand nog wakker van haar keuzes. Hoe moeten wij haar uitleggen dat die drie maanden zo'n groot verschil uitmaken ?

De vraag blijft dus voor welke formulering we kiezen. Ik verkies voorlopig de formulering van de integrale jeugdhulpverlening : de bedreiging van de fysieke en psychische integriteit, en de affectieve, morele en intellectuele ontplooiingsmogelijkheden.

Een tweede element in de voorwaarde waarin het openbaar ministerie moet beslissen is : 'onmiddellijke bijstands- en hulpverlening op vrijwillige basis zijn niet mogelijk'. In het voorstel van decreet wordt dit : 'kan niet georganiseerd worden'. Ik ben met geen van beide formuleringen erg gelukkig. Ze dekken immers veel meer dan de essentie waarover het hier zou moeten gaan, namelijk : er is een zware probleemsituatie, er zijn mogelijkheden van hulpverlening, maar de betrokkenen – in eerste instantie de jongere en in tweede instantie degene die het hoederecht of het ouderschap over hem heeft – weigeren hun medewerking aan die hulpverlening, waardoor de zaak blokkeert, terwijl hulpverlening net essentieel geacht wordt om de integriteit van de jongere te bewaren.

De formuleringen maken dat het openbaar ministerie of de jeugdrechter ze ook gebruiken om andere dingen aan te pakken, bijvoorbeeld het feit dat vrijwillige hulpverlening niet kan georganiseerd worden omdat de structuur ervan op dat moment niet beschikbaar is of omdat de aangepaste hulp niet direct beschikbaar is. Dat zijn essentiële dingen die ook moeten aangepakt worden, maar ik zie ze niet graag vermengd worden met een vorderingsgrond. Beschikbaarheid van de vrijwillige hulpverlening is een kwestie van uitvoering, van organisatie. Ook het recht op hulpverlening en het statuut van de minderjarige moeten niet in dezelfde context opgenomen worden.

Artikel drie betreft de waaier van maatregelen die de jeugdrechter zou moeten kunnen nemen. Te-

recht haalt men altijd het voorbeeld aan dat de huidige formulering in het decreet niet toelaat dat de jongere die absoluut medische zorg nodig heeft, in een ziekenhuis wordt opgenomen : de jeugdrechter kan dat niet beslissen. In de praktijk beslissen een heleboel jeugdrechters dat wel, alleen is dit onwettig. Als de betrokken ouder zich daartegen wil verzetten, kan hij in beroep gaan en dan moet hij nog gelijk krijgen ook. De vraag is natuurlijk of de garantie van medische zorg een zaak is die in de bijzondere jeugdbijstand moet geregeld worden, maar liever daar dan nergens. Dat voorbeeld kan snel opgelost worden door een nieuwe paragraaf toe te voegen in artikel 27 van de gecoördineerde decreten, waar alle maatregelen opgesomd zijn.

Ik heb geen probleem met een uitbreiding van mogelijke maatregelen, maar heb toch twee bedenkingen. Noch het openbaar ministerie noch de jeugdrechter hebben de deskundigheid om uit te maken wat precies de problematiek is en wat het goede hulpverleningsantwoord. Bovendien hebben ze meestal de tijd niet om een situatie door te lichten op het moment dat een beslissing moet genomen worden. Het kan niet anders dan dat er in eerste hulp direct iets georganiseerd wordt, maar er moet decretaal bepaald worden dat er zo snel mogelijk een diagnose moet komen.

Als men de mogelijkheden van de jeugdrechter uitbreidt, moeten ze bovendien wel decretaal in tijd beperkt worden. Een beslissing van de jeugdrechter zou bijvoorbeeld maximaal kunnen gelden voor de termijn die nu in het decreet bepaald is als eerste termijn en als die termijn afloopt, stopt de bevoegdheid van de rechter. Daarna of ondertussen kan men een diagnose stellen voor de noodzakelijke hulpverlening en nagaan of de vrijwillige hulpverlening kan opgestart worden. Men mag wel optreden als de schrijnende situatie zou voortduren, maar dan met een nieuwe vordering, op een nieuwe basis van vastgestelde feiten.

Het zomaar opentrekken van de waaier van mogelijkheden heeft als nefaste gevolg dat jongeren geplaatst zullen worden in voorzieningen die daar op dit moment niet voor uitgerust zijn. Crisisonthaal is op dit moment een specialisatie van de onthaal- en oriëntatiecentra en van een deel van het aanbod binnen de gemeenschapsinstellingen. Als men hals over kop dit soort jongeren dropt in een klassieke instelling, zonder intake of screening, doet men niet alleen onrecht aan die jongere in kwestie, maar stoort men ook de normale hulpverlening aan alle andere jongeren die daar op dat moment aanwezig zijn. Men kan dat natuurlijk organisatorisch oplossen, door bijvoorbeeld binnen dat soort voorzienin-

gen een module van crisisopvang uit te bouwen, maar dan moet men wel bereid zijn daar middelen tegenover te stellen.

Naast de vorderingsgrond en de aanzet tot de actie moeten dus ook de noodzaak van diagnosestelling en de beperking van de termijn decretaal ingebouwd worden. Ter illustratie : een jongere die in recidive steelt, kan naar Everberg gestuurd worden – met als voordeel dat zijn zaak na vijf dagen opnieuw voorkomt -, maar als het openbaar ministerie op basis van dit voorstel van decreet een vordering instelt, kan die jongere voor drie maanden opgesloten worden in een gemeenschapsinstelling zonder dat er één reflectie over komt.

Ik pleit er net als mijn collega's voor om bij voorkur wijzigingen aan de bestaande decreten die gaan over de materies betrokken in de integrale jeugdhulpverlening af stemmen op de inhoud en de voortgang van het vernieuwingsproject en verder even af te wachten. Anderzijds zijn er wel schrijnende toestanden die misschien moeten aangepakt worden. Ik laat het aan dit parlement om daarover te beslissen.

2.4. Bespreking

Mevrouw Ria Van Den Heuvel : In het voorstel van decreet wordt er voorgesteld om meerdere en andersoortige werkvormen open te stellen voor hoogdringendheid. Moeten alle vormen opgesteld worden ? Kan bijvoorbeeld thuisbegeleiding opgelegd worden ? Dat lijkt me nogal eigenaardig.

De heer Herbert Van Keymeulen : Het principe blijft altijd dat de minderjarige naar een onthaal- en oriëntatiecentrum wordt verwezen. Maar, in de huidige gecoördineerde decreten is bijvoorbeeld het plaatsen van een minderjarige in een geschikte open inrichting sterk aan banden gelegd door het feit dat er al een eerdere plaatsing moet geweest zijn. In dit voorstel van decreet wordt dat, wat het residentiële betreft, uitgebreid omdat er zich alle soorten situaties kunnen voordoen waarbij de minderjarige verwijderd moet kunnen worden uit het systeem waarin hij vertoeft. Dat kan meer hulp op maat leveren en meer flexibiliteit voor de jeugdrechter. Men moet niet uitgaan van een puur wantrouwen tegenover de magistratuur. De openstelling van mogelijkheden is goed, om de meest geschikte verwijdering van de minderjarige uit zijn thuismilieu te kunnen vinden. Men moet er wel over nadenken of een gesloten instelling in het pakket moet zitten.

De heer Karel Henderickx : Jeugdrechters plaatsen ook terug thuis. In die maatregel is wel voorzien in de gecoördineerde decreten, maar niet voor wat hoogdringendheid betreft. Waarom doen ze dat ? Eén mogelijke uitleg is dat men uiteindelijk een aantal dossiers als hoogdringend bij de jeugdrechter geagendeerd krijgt, terwijl het eigenlijk niet om hoogdringendheid gaat.

Het is ook mogelijk dat het openbaar ministerie wel moet vorderen gezien de gegevens waarover het beschikt, terwijl de jeugdrechter mogelijkheden ziet om de situatie binnen het gezin op te vangen. Het gaat steeds om persoonlijke inschattingen van de risico's en van de vraag of onmiddellijke hulpverlening nodig is. Het zou jammer zijn dat de jeugdrechter alleen over de mogelijkheid beschikt om de vordering van de procureur al dan niet te aanvaarden. Hij zou over alternatieven moeten beschikken, zoals bijvoorbeeld opname in het gezin met thuisbegeleiding.

De heer Pol De Brock : Ook ik pleit voor een uitbreiding van het hele scala. De magistratuur is daarvoor deskundig genoeg.

Ten tweede worden we dagelijks geconfronteerd met een tekort aan voorzieningen. De betrokkenen zouden de mogelijkheid moeten krijgen de minst slechte oplossing uit te werken.

De heer Herbert Van Keymeulen : De manier waarop de regelgeving werd uitgewerkt, geeft aanleiding tot scheefgetrokken toestanden in de praktijk. Doordat de termijnen zo kort zijn en de maatregelen zo beperkt, zoekt de magistratuur naar uitwegen om goede oplossingen uit te kunnen werken. In bepaalde arrondissementen wordt (overeenkomstig de gecoördineerde decreten) rechtstreeks verwezen naar de bemiddelingscommissie, zodat men bij een doorverwijzing naar het parket kan vorderen op grond van artikel 22 ten eerste. In andere arrondissementen worden zaken door de procedure van 45 dagen gejaagd, zodat de rechtbank vervolgens maatregelen kan nemen.

Ook het verschil in werking van de comités zorgt voor scheefgetrokken toestanden. In comités met een hoogdrempelige werking, door bijvoorbeeld een personeelstekort, zullen dergelijke fenomenen zich meer voordoen dan elders. Dit is trouwens ook een pleidooi voor verdere investeringen in de vrijwillige hulpverlening. Trouwens, de problemen in de bijzondere jeugdbijstand zijn meestal niet te wijten aan de regelgeving, maar aan het gebrek aan middelen.

De voorzitter : Het gaat hier duidelijk om kinderen die slachtoffer zijn. De commissie heeft lang gepraat over de vraag hoe we niet alleen het kind kunnen viseren, maar ook bijvoorbeeld de ouders. Is het mogelijk dat de jeugdrechter maatregelen beveelt jegens de ouders ? Of is dit een federale bevoegdheid ?

De heer Herbert Van Keymeulen : Een concrete oplossing kan ik niet aanreiken, maar ik ben het ermee eens dat kinderen niet mogen worden geofferd op het altaar van gedragingen van ouders. Ik denk dat een oplossing moet kunnen gevonden worden binnen de regelgeving van de Vlaamse Gemeenschap. Kinderen mogen inderdaad niet opdraaien voor die gedragingen waarvan zij zelf het slachtoffer zijn. Ook de gezinscontext mag niet uit het oog worden verloren door zich uitsluitend op het kind te focussen.

De voorzitter : De heer Henderickx zegt dat er nood is aan positieve stimuleringsvoorwaarden voor de vorderingsgrond. Dit impliceert een uitbreiding van de vorderingsgrond, terwijl de integrale jeugdzorg opmerkt dat deze grond zo beperkt mogelijk moet zijn.

De heer Karel Henderickx : De onduidelijkheid zit in het spanningsveld. De wetteksten worden nu gebruikt voor zaken waarvoor ze niet bedoeld zijn. We moeten het maatschappelijke debat voeren over de vraag hoever we kunnen gaan met de gedwongen hulpverlening. Geldt dit alleen voor extreme situaties of ook voor situaties waarin de ont-plooiingskansen van kinderen worden gefnuikt ? Stel dat een CLB vaststelt dat kinderen uit een bepaald gezin nooit naar school gaan omdat ze steeds met luizen zitten. Kunnen we in dergelijke gevallen spreken van gedwongen hulpverlening ?

De heer Herbert Van Keymeulen : We moeten zoeken naar een evenwicht, waarbij de omschrijving van de vorderingsgrond zeer belangrijk is. De tekst mag niet te ruim kunnen worden opgevat, maar ook niet te eng. De tekst moet daarom zo concreet en sluitend mogelijk worden gemaakt. De tekst van de integrale hulpverlening is lang nog niet definitief, maar de huidige versie maakt gerechtelijke interventies mogelijk als deze niet nodig zijn.

3.1. Uiteenzetting door mevrouw Ankie Vandekerckhove, kinderrechtcommissaris

Mevrouw Ankie Vandekerckhove : Een tijd geleden hebben wij over dit voorstel van decreet al een advies geformuleerd. Het gaat hier o.i. niet over

hoogdringendheid en dwang in het algemeen, maar over de aanpak die aangewezen is bij kindermishandeling. Jeugdhulp moet worden aangepast aan oneindig veel probleemsituaties, zowel die waarbij jongeren zelf aanleiding geven tot probleemsituaties, als situaties waarin zij zelf het slachtoffer zijn. Hier moeten we zoeken naar een effectieve, efficiënte en aangepaste aanpak van gevallen van kindermishandeling. Het hoofdstuk van hoogdringendheid en dwang op zich is veel ruimer.

Kindermishandeling is een van de meest voorkomende kinderrechtschendingen in dit land. Het aantal blijft stijgen. Daarom vind ik het eigenaardig dat de vertrouwenscentra niet aanwezig zijn op deze hoorzitting, aangezien de tekst toch wel wat antwoorden biedt op een aantal vragen van deze vertrouwenscentra.

Als er afwegingen moeten gebeuren tussen de rechten en belangen van ouders en andere opvoedende personen en die van minderjarigen, moeten die van de minderjarige primeren. We stellen vast dat het denken over kindermishandeling de laatste jaren sterk is geëvolueerd. Ik verwijs naar het proefschrift van de Nederlandse professor Willems, die het heeft over effectieve aansprakelijkheid, ook van de staat, bij mishandeling.

We moeten durven erkennen dat de vrijwillige hulpverlening, hoe wenselijk ook, vaak op grenzen botst bij kindermishandeling. De realiteit geeft aan dat, hoewel er soms verschillende hulpverleningsdiensten aan het werk zijn bij een gezin, de situatie voor de kinderen finaal misloopt, precies door het gebrek aan dwangmiddelen in de hulpverlening. Daarvoor dient de gerechtelijke macht precies.

We moeten ook oog hebben voor het bestaan van wettelijke regels, zoals het recent ingevoerde meldingsrecht uit artikel 458bis van het Strafwetboek en de hulpverleningsplicht uit artikel 422bis. Deze artikelen blijven gelden, kindermishandeling blijft nog steeds een misdrijf. Daarmee wil ik nog niet zeggen dat het ook daadwerkelijk helemaal als misdrijf moet worden afgehandeld.

Ook wij merken wel vaker terughoudendheid tegenover gerechtelijke hulp. Nochtans hoeft dwang niet noodzakelijk negatief te zijn voor de kinderrechten. Integendeel, sommige onhoudbare situaties waarin die rechten worden geschonden, kunnen alleen door dwang beëindigd worden. Dat moet dan wel binnen bepaalde regels gebeuren. Gemotiveerde beslissingen, waartegen men in beroep kan gaan, moeten arbitrair gebruik van dwang verhinderen. Dat dwang niet per definitie nadelig is, volgt ook uit het feit dat

dit het enige kan zijn dat de minderjarige zelf rest. Het voorstel van decreet maakt trouwens de interventienormen niet ruimer en schendt o.i. het subsidiariteitsbeginsel niet.

Ik pleit ervoor dat een en ander binnen het geheel van de integrale jeugdhulp moet gezien worden. Dat is natuurlijk een politieke beslissing, maar inhoudelijk is zij verdedigbaar. Dwang moet in de integrale jeugdhulp worden ingevoerd als modaliteit van hulp. Als een gerechtelijke tussenkomst nodig is om een situatie los te wrikken of om een kind te beschermen, hoeft dat niet te betekenen dat er een einde komt aan het hulpverleningsproces. De indicatiestelling, die moet bepalen welke oplossing het meest aangewezen is, krijgt er juist meer mogelijkheden door, terwijl nu CJB's, VK's, OCMW's, CLB's, enzovoort, soms toekijken terwijl men voor de minderjarige niets kan doen. Dit werpt een ander licht op dwang. Het is niet zo dat de rechter de hulpverlener vervangt. De bemiddelde hulp als tussenweg tussen vrijwillige en gedwongen hulpverlening is in deze gevallen ook soms eerder een rem dan een buffer. Ook dat moet bespreekbaar gemaakt worden.

Welzijn en Justitie werken in toenemende mate samen. Zij erkennen elkaars expertise en vullen elkaar aan. Beide zetten de rechten van het kind op de eerste plaats. Het proefschrift van de heer Willems bevat een aantal frappante en scherpe conclusies. Hij wijst er onder meer op dat de ouders weliswaar de primaire verantwoordelijkheid dragen op grond van het kinderrechtenverdrag, maar dat de staat de secundaire verantwoordelijkheid heeft en die ook moet opnemen. Die laatste bestaat zowel – positief – in opvoedingsondersteuning als – negatief – in interventie, met mogelijk de opschorting van de eerste verantwoordelijkheid. Volgens Willems kan de staat in dat laatste geval zelfs aansprakelijk gesteld worden voor kindermishandeling, op grond van artikel 19.

Het voorstel van decreet betreft dus alleen bepaalde problematische opvoedingssituaties. De definitie van kindermishandeling is goed, want zij is overgenomen uit het verdrag. Ten aanzien van het subsidiariteitsbeginsel blijken er uiteenlopende interpretaties te zijn. Het is evenwel nooit de bedoeling geweest om van tevoren een volgorde vast te leggen, maar wel om die hulp aan te bieden die in een bepaald geval nodig is. Daarbij moet steeds de voorkeur gegeven worden aan de minst ingrijpende oplossing.

Dwang is niet in tegenspraak met het subsidiariteitsbeginsel. Hoe vrijwillig is vrijwilligheid trouwens? Zeker vanuit het standpunt van de minder-

jarige is die grens vaak vaag. Wij zijn er in elk geval van overtuigd dat de bewoordingen die aan artikel 19 van het Verdrag ontleend werden, duidelijker zijn dat de tekst waar we het tot nu toe moesten mee doen. De mogelijkheden voor de jeugdrechter om de meest gepaste maatregel te kiezen, worden uitgebreid. Ook dit wordt door het Kinderrechtencommissariaat positief beoordeeld.

De interventiemogelijkheden zelf worden niet erg verruimd. Het Kinderrechtencommissariaat heeft dan ook geen problemen met de inhoud van het voorstel van decreet, maar pleit wel voor opname in het kader van de integrale jeugdhulp.

3.2. Bespreking

Mevrouw Ria Van Den Heuvel : Mevrouw Vandekerckhove is stellig in haar overtuiging dat het voorstel van decreet beperkt is tot kindermishandeling en dat het ook daarvoor moet gelden. Ik ben het daarmee eens, maar voor mij is dat niet zo evident. Ik kan dat niet afleiden uit de tekst. Hoe kan zij dat zo duidelijk afbakenen ?

Mevrouw Ankie Vandekerckhove : De omschrijving uit artikel 19 van het Verdrag, is terzake duidelijk. Dat neemt echter niet weg dat een debat nodig is over de vraag wanneer de staat in opvoedingssituaties moet ingrijpen. Zijn de bestaande begrippen als integriteit en ontplooiingskansen zoveel duidelijker ? Er is nu bijvoorbeeld het geval van de Gentse moeder met een extreme godsdienstige overtuiging, wiens contactrecht beperkt wordt. Gebruikt zij psychologisch geweld of emotionele mishandeling bij de opvoeding van haar kinderen of niet ? Volgens mij wel, maar voor haar medegelovigen wellicht niet. Is zwemverbod een beperking van de ontwikkelingskansen ? De samenleving – en niet alleen de rechter – moet bepalen wanneer interventies noodzakelijk geacht worden.

Het is moeilijk om duidelijke antwoorden te geven. Dat is ook de reden waarom het zo lang duurt en waarom het moeilijk is om een definiëring te vinden die decretaal kan worden vastgelegd en bepaalt wanneer men al dan niet dient in te grijpen. We moeten afstappen van de theoretische grens tussen vrijwillige en gedwongen hulpverlening. De vraag wanneer men ingrijpt leeft zowel in hoofde van hulpverleners als van rechters.

De voorzitter : Kan u een goede reden geven waarom we niet de tekst van het Verdrag zouden nemen ?

Mevrouw Ankie Vandekerckhove : Neen. Het zou pas raar zijn als het Kinderrechtencommissariaat geen voorstander meer zou zijn van overname uit het Verdrag. Het risico van vertalingen wordt hiermee ook vermeden. De vertaling van artikel 12 bijvoorbeeld door de federale wetgever vertoont een aantal fundamentele gebreken. Dat is altijd het probleem met een vertaling. Daarom is het beter om te blijven bij een tamelijk duidelijke tekst en die proberen toe te passen op de Vlaamse samenleving.

4. Uiteenzetting door prof. Johan Put, Jeugdbeschermingsrecht, faculteit Rechtsgeleerdheid KULeuven

Prof. Johan Put : Een deel van de discussie moet worden geplaatst in het oneigenlijk gebruik van de vordering bij hoogdringendheid in POS-zaken. In de toelichting worden terecht heel wat problemen aangehaald, maar daaraan moet worden toegevoegd dat er bemerkingen kunnen worden gemaakt tegen het oneigenlijke gebruik van de procedure. Soms wordt de procedure bij hoogdringendheid gebruikt omdat er een wachtlijst is bij het comité of omdat er geen duidelijke toestroom geregeld is naar crisishulpverlening of omdat er geen permanentie is bij de sociale dienst van het comité. Als men dat zou verhelpen, zouden er al heel wat problemen van de baan zijn.

Voor de vorderingsgrond moeten drie voorwaarden vervuld zijn. De eerste voorwaarde is dat het openbaar ministerie het dringend noodzakelijk acht dat een maatregel wordt opgelegd door de jeugdrechter. Dat geldt nu al. Dat houdt niet per se in dat het openbaar ministerie dat moet aantonen ; het moet alleen die mening zijn toegedaan.

De tweede voorwaarde is de onmogelijkheid om onmiddellijk vrijwillige hulpverlening te organiseren. Nu moet dat worden aangetoond. In de voorgestelde tekst is dat niet helemaal duidelijk. Als het de bedoeling is moet nog het woordje ‘dat’ worden toegevoegd in het artikel.

De derde voorwaarde omschrijft de situaties waarin deze vordering kan worden gebruikt. Nu is er een heel vage omschrijving (integriteit) en in het voorstel van decreet wordt aansluiting gezocht bij het Kinderrechtenverdrag. Dat is een heel stuk preciezer. Het voorbeeld dat door de heer Hendrickx werd gegeven van problemen tussen ouders en kinderen, past niet in de nieuwe vorderingsgrond. Ik hoop dat de betere omschrijving gepaard gaat met een grotere inspanning van de jeugdrech-

ters om hun vonnissen en beschikkingen te motiveren en te verantwoorden waarom een dwangmatige tussenkomst van de overheid nodig is. We zitten geprangd tussen twee aspecten : aan de ene kant zijn er artikel 19 van het Kinderrechtenverdrag en de positieve verplichting van de staat om in te grijpen ter bescherming van kinderen, maar aan de andere kant is er artikel 8 van het EVRM met het recht op bescherming van privé- en gezinsleven. Precies daardoor dient de overheid zich zoveel mogelijk te onthouden van inmenging in het gezinsleven. Sowieso is een afdwingbare pedagogische maatregel een ingreep in het privé- en gezinsleven van de minderjarige en degenen die hem opvoeden. De decreetgever moet daar goed over nadenken. Tevens moet het parket in elk concreet geval opnieuw aantonen dat het nodig is en de rechter moet dat motiveren.

De voorgestelde formulering houdt in dat het bewijs moet worden geleverd van bestaand geweld en misbruik. De vraag is of niet moet worden overwogen dat ernstige aanwijzingen al volstaan en of men ook preventief kan optreden. Dat is delicaat maar in uitzonderlijke omstandigheden kan het nodig zijn te interveniëren vooraleer er geweld wordt gepleegd. Het is evenwel bijzonder moeilijk om dat te verwoorden.

Verder moet worden overwogen of men niet moet verduidelijken dat de drie voorwaarden cumulatief aanwezig moeten zijn en dat ze door het openbaar ministerie moeten worden aangetoond en door de rechter gemotiveerd. Mijn oordeel over de precisering van de vorderingsgrond is alleszins positief.

Door de uitbreiding van het palet aan mogelijke maatregelen biedt men een antwoord op een heleboel problemen. Een fundamentele kritiek op het huidige jeugdbijstands- en jeugdbeschermingsrecht is dat men enerzijds zeer ruim de vorderingsgronden (POS en MOF) formuleert en dat men anderzijds een zeer ruim palet van mogelijke maatregelen heeft, maar dat er bijna nergens een verband tussen beide wordt gelegd. Men kan als het ware door een grote poort binnenkomen en dan kan er van alles gebeuren zonder dat het nodig is wat er kan gebeuren te koppelen aan het probleem en aan datgene wat er voordien al is gebeurd. De huidige 45-dagenregel is een poging om dat te sturen, maar dat gaat met de nodige problemen gepaard. Men dient fundamenteel na te denken hoe men een beter verband kan leggen tussen de mogelijke maatregelen en de onderliggende problematiek.

De opheffing van de 45-dagenregel, de onmiddellijk mogelijke interventie van de sociale dienst van de Vlaamse Gemeenschap en de herzienbaarheid

van de maatregelen zijn de meest tastbare gevolgen als dit voorstel van decreet wordt goedgekeurd. In de toelichting wordt terecht gewezen op de problemen waarop men een antwoord probeert te bieden.

Een vaststelling is dat de huidige 45-dagenregel en de verplichting om vrijwillige hulpverlening te creëren geen louter formele of procedurele regel is. Het is een uiting van een consequente toepassing van het subsidiariteitsbeginsel : vrijwillige hulpverlening waar het kan en gedwongen hulpverlening als het moet. Er wordt terecht aanvaard dat daarop in dringende gevallen een uitzondering wordt gemaakt zodat de overheid meteen dwangmatig kan optreden door de rechter, maar dat wordt getemperd door de maatregel een tijdelijk karakter te geven en te verplichten om vrijwillige hulpverlening tot stand te brengen.

De afschaffing van die twee regels betekent dat de gerechtelijke interventie wordt bestendigd. Als het voorstel niet tot meer hoogdringende POS-zaken zou leiden, zal het wel een langer verblijf van die zaken binnen de gerechtelijke jeugdbijstand tot gevolg hebben. Er geldt geen beperking in de tijd meer en geen verplichting om de vrijwillige hulpverlening alle kansen te geven. In dit opzicht geeft het voorstel een minder verregaande invulling van het subsidiariteitsbeginsel. Dat is op zich geen probleem want het subsidiariteitsbeginsel is geen algemeen rechtsbeginsel, maar een leidend beginsel voor de decreetgever bij de totstandbrenging van de regelgeving.

Verder merk ik op dat op juridisch vlak nieuwe problemen worden gecreëerd in de huidige tekst van het voorstel van decreet. De overgang tussen de dringende en gewone rechtsgrond is met name niet geregeld. Het voorstel van decreet lijkt ervan uit te gaan dat artikel 22, eerste lid, 2°, een tweede toegangspoort is tot de jeugdrechter, naast de normale procedure, maar geeft niet duidelijk aan voor hoelang dit het geval is. In het begin moet er sprake zijn van dringende noodzakelijkheid, noodzaak aan bescherming en onmogelijkheid van vrijwillige hulp maar de vraag is of die voorwaarden blijven gelden als een maatregel moet worden verlengd, dan wel dat zij alleen op het ogenblik van de vordering aanwezig moeten zijn. De facto komt het erop neer dat de normale procedure wordt omzeild en dat men meteen door een hoogdringende eerste interventie overstapt naar een permanente gerechtelijke interventie. De bedoeling moet worden verduidelijkt. Als het de bedoeling is dat de rechter nadien permanent kan interveniëren, is het aangegeven dat men telkens een heroverwegingstermijn

invoert, door bijvoorbeeld om de dertig dagen na te gaan of de interventie nog nodig is.

Een tweede opmerking heeft betrekking op een passage in de toelichting. Op pagina 5 wordt gezegd dat de afschaffing van de 45-dagenregel niet belet dat tijdens deze periode of nadien vrijwillige hulpverlening wordt georganiseerd en dat de jeugdrechter zijn beslissing kan intrekken. De mogelijkheid om toch vrijwillige hulpverlening te organiseren blijft behouden, maar het is niet meer verplicht en het leidt niet een automatische beëindiging van de gerechtelijke hulpverlening. Het is een beleidskwestie om te bepalen of men dat op die manier wil vormgeven, maar ook hier wordt de verhouding tussen vrijwillige en gerechtelijke hulpverlening niet uitdrukkelijk geregeld. Als de partijen (de minderjarige, ouders of gelijkgestelden, het comité) het eens zijn over een bepaalde hulpverleningsvorm, zijn ze niet bij machte om die af te dwingen zolang de interventie van de jeugdrechter er nog is. Bovendien is er samenwerking nodig met de sociale dienst van het comité. Het is bezwaarlijk dat tegelijkertijd de sociale dienst van het comité en de sociale dienst van de jeugdrechterbank bevoegd zijn voor eenzelfde zaak. Zoiets kan men moeilijk uitleggen aan de minderjarigen en de ouders, en dat moet dus duidelijker worden geregeld.

De consequentie van het systeem houdt in dat zolang de zaak aanhangig is bij de jeugdrechter, de sociale dienst van de jeugdrechterbank de zaak zou behartigen. De sociale dienst bij het comité kan dan pas tussenkomen wanneer de jeugdrechter zijn interventie heeft stopgezet. Dit leidt uiteraard tot een ernstige beperking van de mogelijkheid om alsnog vrijwillige hulpverlening op te starten. Het huidige systeem poogt dat probleem op te lossen met de nodige onvolkomenheden. Misschien moet men proberen om binnen een aangepaste regeling deze problemen op te lossen in plaats van de 45-dagenregel louter af te schaffen.

Er wordt soms beweerd dat een van de problemen van de huidige regeling is dat een uitspraak van de rechter afhangt van de tussenkomst van de administratieve overheden. Ik denk echter dat dit geen probleem is. De uitspraak van het Hof voor Mensenrechten die ingeroepen kan worden ter ondersteuning van die stelling betreft een andere problematiek. Men behandelde daarin de rechterlijk opgelegde maatregel die door de overheid niet wordt uitgevoerd, ten nadele van de andere betrokken partijen. Deze situatie is echter anders, aangezien de jeugdrechter weet dat men een tijdelijke maatregel neemt. Een gerechtelijke interventie is een noodoplossing en een andere oplossing, die tot voordeel strekt van beide partijen, zou moeten primeren.

5.1. Uiteenzetting door de heer Raf De Mulder, VZW Jongerenbegeleiding

De heer Raf De Mulder : De 45-dagenregel stond al van meet af aan ter discussie. Men zocht een oplossing om in dringende situaties te kunnen tussenkomen, hoewel de aangeboden hulpverlening praktisch niet op die wijze georganiseerd is. De instellingen die hulp verlenen, hebben geen 24-urenpermanentie. In de huidige regeling wordt bepaald dat de betrokken instelling het comité voor bijzondere jeugdzorg de eerstvolgende werkdag moet verwittigen. Deze keuze kan haar grond vinden in een mogelijke weerstand bij de leden van het comité of bij het gebrek aan middelen dat de wetgever ter beschikking stelde voor de praktische organisatie van permanente bijstand.

Vanuit dit kader werd een omweg gemaakt om een strikte scheiding te maken tussen vrijwillig en gerechtelijk optreden. De 45-dagenregel staat toe veel sneller bij de jeugdrechter gehoor te vinden dan eigenlijk de bedoeling was. De VZW Jongerenbegeleiding vindt echter dat vrijwilligheid in de mate van het mogelijke moet prevaleren op een gerechtelijk optreden. Dit heeft niets te maken met enige argwaan tegenover de rechtspraak, maar wel omdat we denken dat het belangrijk is dat ouders en kinderen zelf worden aangespoord naar oplossingen te zoeken.

De 45-dagenregel is inderdaad te omslachtig en levert moeilijkheden op in de praktijk. Er zijn ook vele achterpoortjes gezocht, zodat het goed is dat deze regel wordt aangepast. Het is eveneens positief dat men zich bij het bepalen van de voorwaarden die aan bod komen in het voorstel van decreet baseert op de Verklaring van de Rechten van het Kind. Deze verklaring is eenduidiger dan het brede begrip integriteit, hoewel ook nu nog enkele elementen vaag gedefinieerd worden. Zo denk ik bijvoorbeeld aan het begrip 'nalatige behandeling'.

Vroeger stond in de wet dat vrijwillige hulpverlening niet mogelijk is, waar in het voorstel van decreet wordt gezegd dat dit niet dringend te organiseren is. Misschien zegt dit iets over de hulpverlening, eerder dan over de hulpverleningsbereidheid van de mensen. Ik ben voorstander van de vroegere tekst, zodat men een systeem kan realiseren waarin hulpverlening wel snel en accuraat is.

Wij zijn voorstander van het uitbreiden en het wijzigen van maatregelen die kunnen worden genomen. Er is een verschil tussen een dringende beslissing die moet worden genomen en de mogelijkheden tot hulpverlening op langere termijn. Het is echter spijtig dat gezinsbegeleiding en semi-resi-

dentiële voorzieningen in deze context niet vermeld worden. De jeugdrechter zou deze mogelijkheden kunnen aanwenden, omdat het de ouders aanspreekt vanuit hun verantwoordelijkheid als ouder. Hoe erg de crisis ook is, meestal kan het geen kwaad om deze mogelijkheden te overwegen.

De gesloten inrichting wordt wel vermeld. Als men zich richt naar situaties waarin de integriteit van kinderen in gevaar is en waarbij men kan spreken van emotionele of lichamelijke verwaarlozing, kan een gesloten inrichting dan wel een oplossing bieden? Wij beseffen echter ook dat dit de gemakkelijkste en snelste oplossing kan bieden. In de geest van het voorliggend decreet, zou ik eerder daaraan twijfelen dan aan gezinsbegeleiding en semi-residentiële voorzieningen.

Het is goed dat wordt voorgesteld dat de jeugdrechter de mogelijkheid krijgt de genomen maatregelen te wijzigen. Een beslissing die genomen wordt in een dringende situatie, moet op een later tijdstip kunnen worden aangepast.

Het is niet realistisch te stellen dat de vrijwillige hulpverlening zo georganiseerd moet worden dat ze steeds op dringende situaties kan reageren. De 45-dagenregel zoals die nu bestaat, kan niet behouden blijven. Een versoepeling is nodig, maar er zouden meer proceduregaranties moeten worden ingeschreven waaruit blijkt dat de vrijwilligheid enige aandacht krijgt. Die garanties moeten niet zoals nu de sociale dienst van de jeugdrechtbank buiten spel zetten, maar moeten de jeugdrechter in staat stellen het dossier na verloop van tijd over te dragen aan vrijwillige hulpverlening. Wij hopen dat de sociale dienst van de jeugdrechtbank en het comité steeds nauwer met elkaar zullen kunnen samenwerken. Zoals de zaak er nu voor staat, gaat men in de richting van gerechtelijk optreden met evaluatie op een crisismoment. Een herevaluatie zou moeten gebeuren op een rustiger moment en na verkenning van de situatie om niet mensen noodloos onder gerechtelijke bescherming te houden.

5.2. Bespreking

De voorzitter : Na een beslissing van de jeugdrechter komt de jongere in een rechtvacuüm terecht. Dan kan er immers 45 dagen niets meer gebeuren en blijft de opgelegde maatregel geldig. Is dat een probleem?

De heer Raf De Mulder : Daaraan moet verholpen worden. In die zin is het voorstel van decreet nodig en zeer goed. Ik denk dat het zinvol is dat de

jeugdrechtbank ook dan over alle middelen van het eerste lid van het artikel beschikt om de situatie te bekijken of te herbekijken en de hulpverlening af te stemmen op de behoeften. Daarbij moet rekening gehouden worden met de evolutie van de situatie. Meestal wordt dit artikel gebruikt in een crisissituatie. De jeugdrechter zal samen met de sociale dienst de situatie bekijken zodat er geen vacuüm meer is. Na verloop van tijd zal er in de procedure moeten bepaald worden dat de jeugdrechter niet alleen evalueert welke hulpverlening nodig is, maar ook nagaat of de hulpverlening nog georganiseerd moet worden door justitie of vrijwillige hulpverlening mogelijk is. Ik zou dat expliciet in de wettelijke voorschriften bepalen.

De voorzitter : Ik dank de spreker. Deze namiddag zullen we onze agenda voort afwerken. We hadden graag de Unie van de Jeugdmagistraten gehoord, maar die hebben zich verontschuldigd. Ik stel voor dat we een schriftelijk standpunt van hen vragen. (*Instemming*)

6.1. Uiteenzetting door de heer Pieter De Loof, verantwoordelijke Jeugdpermanentie aan de Jeugdrechtbank van Antwerpen

De heer Pieter De Loof : De jeugdpermanentie aan de balie in Antwerpen bestaat uit 60 advocaten-vrijwilligers die minderjarigen bijstaan na aanhouding, bij kabinetszittingen en wanneer zij voor de jeugdrechtbank dienen te verschijnen.

De jeugdpermanentie staat achter dit voorstel van decreet tot wijziging van de gecoördineerde decreten inzake bijzondere jeugdbijstand: het is immers zo dat het huidige systeem niet goed functioneert. De jeugdpermanentie heeft wel een probleem met artikel 22, eerste lid, van de gecoördineerde decreten (GD), dat de procedure bij dringende noodzaak regelt.

Hoewel wij geen probleem zagen in de oorspronkelijke vorderingsgrond hebben wij geen bezwaar tegen de nieuw voorgestelde tekst, mits eraan toegevoegd wordt “na te hebben aangetoond dat de betrokken minderjarige ‘meteen’ moet worden beschermd”. Dit om te vermijden dat de jeugdrechtbank ook gevat zou worden voor zaken die even goed in de vrijwilligheid opgelost zouden kunnen worden. De vrijwilligheid moet, indien mogelijk, de voorkeur blijven genieten.

Een bijkomend probleem is dat het dossier ná een dringende interventie bij de jeugdrechter blijft. Het nadeel daarbij is dat de ouders niet uitgenodigd

worden en dat er niets gebeurt om ze te vervolgen. De jeugdrechter handelt in die zin te eenzijdig. Bovendien zijn de jeugdrechters geneigd een verder gevorderd dossier eerder af te sluiten dan het naar de vrijwilligheid door te schuiven. Zelfs voor de overtuigende argumenten dat het kind veel beter gevolgd zou worden, en dat de vrijwillige medewerking impliceert dat er echt degelijk werk geleverd wordt, blijven zij doof.

Door de dossiers na de dringende interventie meteen door te schuiven naar de vrijwilligheid zou het carrousel van comité bijzondere jeugdzorg, bemiddelingscommissie, parket en jeugdrechtbank vermeden kunnen worden.

Minderjarigen krijgen nu een advocaat om hun belangen te verdedigen enkel en alleen als zij zelf voor de rechtbank verschijnen. Voor kinderen ouder dan 12 jaar is dit weliswaar verplicht, maar dit houdt in dat de belangen van veel min-12-jarigen gewoonweg niet verdedigd worden.

Ten slotte hadden wij graag gezien dat de advocaten van de jeugdpermanentie inzagerecht zouden krijgen in de dossiers van het comité voor bijzondere jeugdzorg en de bemiddelingscommissie. In de huidige situatie moeten zij zich veelal op mondelinge verhalen baseren. Een duidelijke wettekst hierover zou heel wat problemen kunnen vermijden. Dit is een belangrijk element van het kader waarbinnen deze reglementering is opgemaakt.

6.2. Bespreking

De voorzitter : Indien er geen vragen zijn van de leden, wil ik een vraag stellen over een onderwerp dat vanmorgen al vanuit verschillende hoeken werd aangebracht. Men betreurt dat de jeugdrechter – in situaties waar het kind duidelijk het slachtoffer is – alleen maatregelen neemt ten aanzien van het kind. Zoals de heer De Loof heeft gezegd zijn de ouders soms zelfs geen partij.

De heer Pieter De Loof : Als er een vordering is van het parket, beslist de jeugdrechter autonoom, zonder de ouders te horen. Men gaat er vanuit dat het hoogdringend is. Men wil immers voorkomen dat de ouders aan de deur staan om het kind weer mee te nemen.

Mevrouw Marijke Dillen : Heb ik het goed begrepen dat de jeugdrechter een beslissing kan nemen zonder dat de minderjarige aanwezig of zelfs maar vertegenwoordigd is ? Het is dus – en ik bedoel dat

niet oneerbiedig – een onderonsje tussen de jeugdrechter en de verantwoordelijke van het parket ?

De heer Pieter De Loof : Inderdaad.

Mevrouw Marijke Dillen : Het is wel bijzonder merkwaardig dat er een beslissing wordt genomen over het hoofd van de jongere heen. Ik neem aan dat de jongere wel op de een of andere manier is opgeroepen.

De heer Pieter De Loof : We spreken hier wel over kinderverwaarlozing en kindermishandeling, bij kinderen van enkele maanden tot twee of drie jaar oud. Deze kinderen werden in een ziekenhuis opgenomen en daar stelt men vast dat er dingen zijn gebeurd die niet door de beugel kunnen. Men besluit daaruit dat het kind in gevaar is en dat het niet in het belang van het kind is dat de ouders het terug meenemen.

Mevrouw Marijke Dillen : Ik vind het wel beangstigend dat er op dat ogenblik niemand aanwezig is om de belangen van dat kind te verdedigen. Ik neem aan dat het kind dan geplaatst wordt zonder dat men heeft nagegaan of er een andere opvangmogelijkheid is binnen de familie.

De heer Pieter De Loof : Dat is perfect mogelijk en het gebeurt ook geregeld.

De voorzitter : De jeugdrechter kan het kind op dat ogenblik dus niet in het ziekenhuis plaatsen. Nochtans is dat een courante praktijk bij de jeugdrechters, zeker als het gaat over kleine kinderen die in het ziekenhuis verblijven.

Vanmorgen vroegen enkele mensen of de jeugdrechtbank ook maatregelen zou moeten kunnen nemen tegenover de ouders. Normaal neemt de jeugdrechter maatregelen ter bescherming van het kind. Als er werkelijk mishandeling is, dan treedt de correctionele rechtbank op tegen de ouders.

De heer Pieter De Loof : Onlangs hebben we een geval meegemaakt waarin een beroep werd gedaan op artikel 14 van het decreet, dat bepaalt dat men de ouders kan verplichten om bepaalde dingen te doen of te laten. Dat kan contactverbod zijn. In dit geval werd echter een psychiater aangesteld om de vrouw te behandelen. Men heeft dat artikel gebruikt, maar daarbij werd wel de bedenking gemaakt dat het daarvoor eigenlijk niet bedoeld is. Op die manier probeert men een leemte in de wet op de jeugdbescherming op te vangen.

De voorzitter : Dat was een zinvolle aanvulling.

7.1. Uiteenzetting door de heer Stef Anthoni, Pluralistisch Platform Jeugdzorg (PPJ)

De heer Stef Anthoni : Ik feliciteer de commissievoorzitter omdat ze haar verantwoordelijkheid heeft opgenomen voor deze moeilijke, maar belangrijke problematiek.

Ik vertegenwoordig het PPJ, een werkgeversorganisatie voor jeugdzorg en kinderopvang, die ressorteert onder het Verbond van Sociale Ondernemingen. Het PPJ vertegenwoordigt inrichtende machten, onder meer binnen de bijzondere jeugdbijstand en de vertrouwenscentra kindermishandeling.

We hebben afgesproken de taken wat te verdelen. De OSBJ (ondersteuningsstructuur bijzondere jeugdzorg) zal het voorstel van decreet toelichten vanuit de invalshoek bijzondere jeugdbijstand. Het Vlaams Welzijnsverbond zal een bredere benadering geven van het aspect dwang in de jeugdzorg en in de integrale jeugdhulpverlening en ikzelf zal namens het PPJ spreken vanuit de praktijk van de vertrouwenscentra voor kindermishandeling waar ik zelf werkzaam ben.

De voorzitter : Vanmorgen hadden we het als een leemte ervaren dat we de vertrouwenscentra niet expliciet hadden uitgenodigd.

De heer Stef Anthoni : Het afgelopen jaar is het aantal meldingen van kindermishandeling bij de vertrouwenscentra met 18 procent gestegen. Er zijn vorig jaar in Vlaanderen 6.037 meldingen geweest over 8.252 minderjarigen. Dat betekent dat er gemiddeld 25 meldingen per dag zijn. Ook de zwaarte van de problematiek neemt steeds toe. Er is sprake van ernstige en langdurige vormen van kindermishandeling, van kinderpsychiatrische problematiek gepaard met kindermishandeling en van institutionele mishandeling. Daarnaast is er ook een toename van het aantal situaties van kindermishandeling tussen minderjarigen. Vaak gaat het dan over seksueel misbruik, soms over lichamelijke mishandeling.

Hulpverlening kan pas starten als er veiligheid is. Vaak kan een vertrouwenscentrum daarvoor zorgen, maar soms ook niet. Dan is een doortastend optreden vanuit Justitie noodzakelijk.

Vaak hebben de daders en de slachtoffers al een jarenlange ervaring dat alles wat thuis gebeurt, strafeloos kan voortduren, ondanks alle signalen die worden uitgezonden. De opmerkingen die werden gemaakt over de huidige regelgeving kan ik alleen

onderschrijven : het ontbreken van kinderpsychiatrie, de problemen met de 45-dagenregeling die door sommige gezinnen wordt aangegrepen om de dans te ontspringen, het verloren gaan van waardevolle diagnostische gegevens, het doen van dubbel werk en dergelijke meer.

Ik wil wel een aantal zaken aanstippen die voor de vertrouwenscentra belangrijk zijn. De huidige vorderingsgronden leggen veel nadruk op de bewijslast. Het aantonen van emotionele mishandeling en verwaarlozing en zelfs van lichamelijke verwaarlozing is echter vaak niet zo evident. Nochtans wordt er vaak onherstelbare schade aangericht in de emotionele ontwikkeling van baby's en kleine kinderen. Vroegkinderlijke verwerping en verwaarlozing resulteren in levenslange hechtingsstoornissen en psychiatrische problemen. Wij menen dat er voldoende ruimte moet zijn om op te treden. Misschien kan het woord 'vaststellen' in plaats van 'aantonen' een iets grotere marge bieden.

We verwachten trouwens dat het aantal situaties van emotionele mishandeling de volgende jaren nog fors zal toenemen. Het is immers moeilijker om deze problematiek te onderkennen. De samenleving heeft op dit vlak nog een hele weg af te leggen. Het is heel belangrijk de kinderpsychiatrie daarin te betrekken. Vaak gaat het bij kindermishandeling immers niet alleen om een pedagogisch falen. De maatregelen moeten ook een oplossing bieden voor ernstige stoornissen bij kinderen. Dat kan ook belangrijk zijn in een MOF-situatie.

Sommige vormen van hulp zijn nu alleen toegankelijk via Justitie. Dat is bijvoorbeeld het geval voor leerprojecten voor zedendelinquenten en voor sommige daders binnen de psychiatrische opnames. Wij menen dat de hulp niet zozeer mag afhangen van de subsidiërende instantie, maar van de aanwezige nood.

Het is schrijnend dat men bij ernstige kindermishandeling vaak genoodzaakt is om het slachtoffer van de mishandeling uit het gezin te halen. Daardoor geeft men dit kind of die jongere nogmaals de boodschap dat het kind fout is, dat het allemaal zijn schuld is. Kinderen worden op die manier verstoten uit hun gezin. De andere kinderen weten dan ook zeer goed wat ze moeten doen om niet deloyaal te zijn (zwijgen en toestemmen). De vertrouwenscentra oefenen vaak morele druk uit om de dader tijdelijk het huis te laten verlaten. Daardoor komt de andere ouder automatisch in een andere verhouding tot de kinderen te staan. Ook juridisch zou dit een afdwingbare maatregel moeten zijn. Het is kenmerkend dat er nu wel een mogelijkheid

is om bij partnergeweld de man tijdelijk het huis te ontzeggen, maar dat dit niet opgaat voor kinderen.

Hulp is soms meer nodig voor de ouders dan voor het kind. In die zin zou er ook in het belang van kinderen aan ouders een hulpverlenende maatregel opgelegd moeten kunnen worden door de jeugdrechter (bijvoorbeeld ontwennen van midde-
lengebruik, dadertherapie, gezinstherapie).

Een samenleving die zich nadrukkelijk uitspreekt tegen kindermishandeling en voor de rechten van minderjarigen, moet een visie ontwikkelen over maatschappelijke zorg, maatschappelijke nood en het opleggen van dwang.

Hulpverlening bij kindermishandeling is meestal een vorm van gedwongen hulpverlening. Als het niet door de druk van de partner is, is het de druk van de familie of de omgeving die een rol speelt. De vertrouwenscentra kunnen vaak, vanuit hun maatschappelijk mandaat, die druk expliciet maken. Soms is Justitie als duidelijke maatschappelijke norm noodzakelijk. Hulpverleners zouden minder weerstand moeten hebben om de kansen van verschillende vormen van gedwongen hulpverlening onder ogen te zien. Vrijwillige hulpverlening en gedwongen hulpverlening zijn immers vaak zaken die zich in een continuüm bevinden.

Heel vaak merken we dat daders van mishandeling het als het ware als een opluchting ervaren dat een instantie zoals een vertrouwenscentrum of een rechtbank een grens trekt. Zelf zijn ze er niet toe in staat, hoewel ze beter dan vroeger weten dat de feiten niet kunnen. Het deed me trouwens genoeg om onlangs te horen van de vertegenwoordiger van de VZW Recht op dat ook de ouders binnen de kansarme beweging nood hebben aan instanties die klaar en duidelijk grenzen durven aangeven.

Te vaak ziet men dat hulpverleners trouwens oogluikend zaken niet opmerken of door de vingers zien omdat dit niet tot hun mandaat van hulpverlening zou behoren. Dit heeft te maken met het opnemen van een maatschappelijke verantwoordelijkheid maar ook met een gebrek aan visie over dit thema in de jeugdhulpverlening en jeugdbescherming. Het is zeer verwarrend voor kinderen en soms ook voor de ouders om hulpverleners over de vloer te krijgen die niet reageren op signalen van kindermishandeling.

In het huidige concept van de integrale jeugdhulpverlening merkt men na enkele maanden pilootregio dat er duidelijk hiaten in het concept zitten in verband met de situaties waar de noodzaak tot

hulp niet door het gezin aangebracht wordt maar duidelijk gesignaleerd wordt door de samenleving. Zeer veel hulpverlening bij kindermishandeling vertrekt niet van een hulpvraag – een vraaggestuurd aanbod is dus niet van toepassing – maar van een grote ongerustheid en bezorgdheid van iemand uit de omgeving van het kind. Dit is niet zomaar op te lossen door de notie dwang te ontwikkelen, maar moet in het hele concept ingang vinden : een concept 'maatschappelijke nood' en een visie op de maatschappelijke verantwoordelijkheid van elke hulpverlener. In die omvattende visie hebben we volgens mij behoefte aan een specifieke plaats voor diensten die van de samenleving een mandaat krijgen om deze confronterende thema's bespreekbaar te stellen, met name de vertrouwenscentra en de comités voor bijzondere jeugdzorg.

Gezien de veelheid aan instanties is het belangrijk om een rode draad in het hulpverleningsproces te brengen. Of dit weer eens een nieuwe instantie als trajectbegeleiding is, of een bestaande instantie of een instantie die bij de melding bij de aanvang betrokken is, zoals een vertrouwenscentrum, is iets wat nog onvoldoende uitgewerkt is in de visie van de integrale jeugdhulpverlening. Mogelijk zijn er trouwens verschillende soorten trajectbegeleiding nodig : één vanuit de zorg voor het kind en zijn gezin en één vanuit de maatschappelijke noodzaak.

Er zijn twee aspecten waar we rekening mee moeten houden. Onderzoek in Groot-Brittannië bij kinderen die gestorven zijn door kindermishandeling, heeft aangetoond dat er een groot tekort in de hulpverlening is in het overdragen van zorg. Iedereen werkt volgens zijn bevoegdheden en binnen zijn werkingsgrenzen. De huidige tendens van modularisering dreigt dit trouwens in de hand te werken. De vertrouwenscentra willen in dat verband in een aantal situaties die zorg kunnen blijven opnemen doorheen het hele hulpverleningsproces. Zaak is dat trajectbegeleiding, in welke vorm ook, niet mag stoppen omdat bevoegdheden of decreten een verdere opvolging onmogelijk maken, of omdat het misloopt doordat het nog niet kan opstarten. Dit zou ook verankerd moeten worden in het concept 'maatschappelijke nood'.

Veranderingen zijn noodzakelijk, maar gebeuren best in afstemming en overleg met alle andere veranderingen die op til zijn in het kader van de integrale jeugdhulpverlening.

Een omvattend concept inzake dwang, bemiddeling en situaties waar een 'maatschappelijke nood' ontstaat, dient uitgewerkt te worden. Een geïntegreerde aanpak en visie zijn nodig en ook de fede-

rale partners moeten in dezelfde richting denken. Er is bijvoorbeeld een commissie Justitie-Kinder mishandeling geweest. De resultaten daarvan zijn blijkbaar in een of ander doodlopend straatje terechtgekomen.

De rechtswaarborgen van minderjarigen zijn ook al jaren thema van gesprek. Het idee van een gezinsrechter bij wie bijvoorbeeld ook echtscheidingssituaties behandeld worden, is een denkspoor dat ook verdere aandacht verdient. De vertrouwenscentra worden regelmatig om advies gevraagd door een wanhopige ouder die in een echtscheidingssituatie verkeert met kleine kinderen en een vermoeden heeft van mishandeling of misbruik. Vaak zijn de kinderen te klein – peuters en baby's – om voldoende juridisch materiaal te leveren. Een time-outsituatie met een grondig diagnostische juridische doorlichting is iets wat duidelijk in ons rechtssysteem ontbreekt.

8.1. Uiteenzetting door de heer Jan Bosmans, sectorcoördinator Bijzondere Jeugdbijstand Vlaams Welzijnsverbond

De heer Jan Bosmans : Ik geef een toelichting bij de dwanguitoefening vanuit drie perspectieven. Wij menen namelijk dat het voorstel van decreet niet los kan worden gezien van het hele aspect dwang in de jeugdbescherming én in de integrale jeugdhulp. Die ontwikkelingen zijn niet los te koppelen van elkaar. Juist omdat we de samenhang zo belangrijk vinden, vragen we ons af of dit wel het geschikte ogenblik is voor een wijziging van de jeugdbijstandsdecreten, vier jaar na de maatschappelijke beleidsnota Bijzondere Jeugdbijstand en twee jaar na de indiening van dit voorstel van decreet. Het is immers zo dat we ook aan de vooravond staan van de eventuele wijziging van de jeugdbeschermingswet van 1965 en de behandeling van een ontwerp van decreet over de integrale jeugdhulp. Er moet coherentie zitten in de visies van zowel dwang in urgentiesituaties als van jeugdbescherming en jeugdzorg. Er is een omvattende constructie voor alle vormen van sociale en gerechtelijke bijstand nodig. Voorts is ook afstemming met de federale initiatieven wenselijk. Wij hopen daarom op een grondige evaluatie vanuit een gemeenschappelijk gedragen visie over dwang en overheidsingrijpen.

Het voorstel van decreet werd uitvoerig besproken door de commissie Jeugdrecht van het Vlaams Welzijnsverbond. Maar voor ik de concrete opmerkingen presenteer, herinner ik eerst aan de relevante elementen uit de visie van het Vlaams Welzijnsverbond op bijzondere jeugdbijstand. Minderjarigen

zijn evenwaardige menselijke personen aan volwassenen. Zij genieten van alle fundamentele rechten binnen de rechtsorde. Bijzondere jeugdbijstand wordt gefundeerd op het kinderrechtenverdrag. Dit principe moet in het voorstel van decreet worden opgenomen.

Telkens een jongere in zijn levenssituatie gekneld raakt, moet het belang van het kind de jure en de facto getoetst worden. Die jeugdbijstand is een Vlaamse bevoegdheid. Het komt er uiteindelijk op aan dat een beslissing leidt tot daadwerkelijke, effectieve en kwaliteitsvolle hulpverlening. Die garanties zijn er nog niet altijd.

Wij erkennen het belang van de toetsing van het subsidiariteitsprincipe, maar wijzen er tegelijk op dat het slechts een van de aspecten is. Jeugdbijstand moet ook flexibel, op maat gemaakt, gedifferentieerd en gezinsgericht zijn. Ook in urgente en zware situaties moeten alle decretale principes onverkort van kracht en gerespecteerd blijven.

De bijzondere jeugdbijstand heeft het maatschappelijke mandaat om in te grijpen op een aantal situaties. We hebben zeer diverse doelstellingen voor ogen met jongeren en die komen op zeer diverse wijze in de jeugdbijstand terecht. Het kan een louter vrijwillige hulpvraag zijn bij opvoedingscrisis of -nood. Het kan ook bij uitputting van vrijwilligheid of wanneer de samenleving de leefsituatie van een kind als slachtoffer niet langer tolereert. Het kan ook zijn dat het kind als dader wordt aangewezen en de samenleving moet worden beschermd. Die diverse doelstellingen zijn aanwezig en maken een dubbele toetsing noodzakelijk, met name een legitimering door de jeugdrechter en een juridische toetsing.

De jeugdrechter heeft tot taak een duidelijke juridische lijn te trekken en de nodige maatregelen te nemen, als de rechtsposities van een of van beide ouders en of die van het kind in conflict zijn. Uiteraard moet de rechter ook kunnen optreden als het kind of de jongere moet worden beschermd na vordering, na aangetoonde noodzakelijkheid van bescherming, als het dringend is en het niet kan op vrijwillige basis. De taak van de rechter bestaat er in de eerste plaats in om aan te tonen dat de ingreep in de rechten van een of meer betrokkenen verantwoord is en juridisch legitiem gebeurt. De jeugdrechter kan vervolgens een maatregel opleggen en de eventuele noodzakelijke voorwaarden ervan bepalen.

Daarnaast vragen we aandacht voor de inhoudelijke legitimering. De indicatie en de uitvoering van

de hulpverlening moeten in overleg gebeuren met de drie partijen : het kind of de ouders, de hulpverlener en de consulent van de betrokken sociale dienst. We vragen ons af of de sociale diensten niet kunnen uitgroeien tot een sociale dienst, die dicht bij de bemiddelingscommissie staat en die ook een permanentie kan realiseren voor urgente gevallen.

Het uitsplitsen van de inhoudelijke en juridische legitimering van de ingreep heeft niet tot doel om enige concurrentie te creëren, maar vooral om een goede samenwerking en een noodzakelijke afstemming tussen alle betrokken partijen te kunnen garanderen. Respect voor elkaars rol is essentieel. In de jeugdzorg kan er geen sprake zijn van concurrentie, onderaannemerschap of verschillende perspectieven. Er is maar een gemeenschappelijk perspectief. De noden zijn daarvoor te schrijnend en de middelen te schaars.

Het is duidelijk dat de 45-dagenregel een kostbare tijd- en energieverspilling inhoudt en een onbegrijpelijke carrousel betekent voor de betrokkenen. Dat neemt niet weg dat de formulering in de toelichting 'dit belet niet dat (...) vrijwillige hulpverlening wordt georganiseerd en de jeugdrechter zijn beslissing kan intrekken' een te zwakke uitdrukking geeft aan de subsidiariteit van de gerechtelijke ten opzichte van de vrijwillige bijstand. We zijn voorstander van een veel sterkere formulering, bijvoorbeeld van een gedegen uitgeschreven motiveringsplicht van de jeugdrechter, die al die elementen moet aantonen en ook blijvend kunnen toetsen.

Een ander punt is de informatiedoorstroming tussen de sociale en gerechtelijke bijstand. Het is heel belangrijk dat de informatie duidelijk is. Het onderzoek van professor Put biedt voor de sector een belangrijk perspectief. Een suggestie is om de informatiedoorstroming in de decreten in te schrijven. Voorts benadrukken hulpverleners een verijning van de ingreep en een meer gediversifieerd optreden van de jeugdrechter. Dat doet niets af aan de hiaten in het aanbod. Integendeel, sommigen vrezen dat de druk op de vrijwillige hulpverleningsmogelijkheden hierdoor zou kunnen afnemen. We vragen ook dat het kind en de ouders zorgvuldig zouden worden betrokken bij de hulpverlening, ook in urgente gevallen.

Wat betreft het aspect dwang in de jeugdbescherming is het een feit dat de hulpverlening in het kader van de bijzondere jeugdzorg intensief en aanklappend is. Die moet ook maatschappelijk kunnen worden gelegitimeerd. Misschien hebben we de voorbije tien tot vijftien jaar de dualiteit tus-

sen dwang en vrijwilligheid te sterk benadrukt en uitgebouwd. Er bestaan daar twee sociale diensten en ook bemiddelingscommissies voor. Er is evenwel een gemis aan een gemeenschappelijke visie op dwang. Een toestemmingsvereiste moet niet alleen bij de aanvang van de hulpverlening aanwezig zijn. Hulpverlening houdt een continu motiverend en onderhandelend proces in. De situaties met betrekking tot kinderen en jongeren kunnen zeer snel veranderen. Een correctie vinden we terug in het benadrukken van de toegankelijkheid en de cliëntgerichtheid in het kader van de integrale jeugdhulp, naast dwang en vrijwillige hulpverlening.

In de integrale jeugdhulp komt dwang in een veel ruimer perspectief terecht. Er zijn nog tal van vragen. Hoe is de relatie tussen de jeugdrechter en het indicatiestellingsteam ? Komen er 'gedwongen' modules ? Hoe gaan we met bemiddeling om ? Hoe kan dwang worden geïnitieerd in een proces van integrale jeugdhulp en op welke vorderingsgronden ?

Dwang kan steeds een aansluitend proces zijn op hulpverlening en kan zich onafhankelijk van de lopende hulpverlening voordoen. De kruising van de as vrijwilligheid, dwang, rechtstreeks en onrechtstreeks toegankelijk geeft vier grote types van hulp : vrij toegankelijke en vrijwillige hulp (de hulpvrager kan autonoom beslissen) ; vrij toegankelijke en gedwongen hulp (kan door de jeugdrechter worden opgelegd) ; niet vrij toegankelijke en vrijwillige hulp (daar treedt de indicatiestelling op) en de niet vrij toegankelijke en gedwongen hulp (de rechter legt de hulp op maar de vraag is of de inhoudelijke indicatiestelling van het hulpaanbod al dan niet complementair zal gebeuren). De thematische werkgroep Dwang werkt zeer hard aan deze aspecten in het kader van de integrale jeugdhulp. Ik ben ervan overtuigd dat we dwang een volwaardige plaats kunnen geven in de integrale hulpverlening.

Het voorstel van decreet raakt de achillespees van een sterk ontwikkeld onderscheid tussen vrijwillige en gerechtelijke hulpverlening. Alhoewel de 45-dagenregeling en het zolang buiten werking stellen van de sociale dienst bij de rechtbank minstens als inefficiënt kunnen worden beschouwd, blijft het belangrijk om de gerechtelijke hulp zo snel als mogelijk om te zetten in vrijwillige hulp. De vraag is hoe dat in zijn werk zal gaan.

Voorts wijzen we op hiaten in de jeugdhulpverlening. Voldoende, daadwerkelijke en kwaliteitsvolle hulp is de uiteindelijke doelstelling, ook van de maatregelen die de jeugdrechter zou kunnen nemen.

Voorzieningen vragen zich wel af of ze de steeds meer, steeds zwaarder en dringender vragen zullen kunnen blijven aankunnen. Er is een grote druk op de sector. Men vreest dat dit indirect een opnameplicht voor voorzieningen zou kunnen inhouden. De feitelijke druk die jeugdrechters soms moeten uitoefenen om nog een plaats te vinden, laat uitschijnen dat er bijna een opnameplicht is. Afdwingbare pedagogische maatregelen houden evenwel geen opnameplicht in. We merken dat niet iedereen dezelfde mening is toegedaan en dat men onder de term afdwingbare pedagogische maatregelen automatisch de opnameplichtige voorzieningen veronderstelt. Daar verzetten we ons met klem tegen omdat continu op zoek moet worden gegaan naar de meest gepaste hulp. Er is heel wat te zeggen voor de verruiming van de mogelijkheden van de jeugdrechter. De beperking in het decreet garandeerde een overlegfase tussen cliënt, hulpverlener en voorziening, een observatiemoment, een kortdurende crisishulpverlening (vooral een taak van de OOC's) om dan naar een volledige, goed uitgebouwde doorverwijzing te kunnen doorgaan. Het is belangrijk dat die fase in de tijd beperkt blijft en dat er wordt gezocht naar de meest gepaste hulpverlening.

Tot slot pleiten we ervoor om alle aanbevelingen van de maatschappelijke beleidsnota te bekijken. We zijn ervan overtuigd dat meerdere aanpassingen van de gecoördineerde decreten zich opdringen. Op de vooravond van de integrale jeugdhulp en de eventuele wijziging van de wet van 1965, vier jaar na de aanbevelingen van de maatschappelijke beleidsnota en een jaar na Everberg moet een algemene evaluatie leiden tot een duidelijke coherente visie over gedwongen hulpverlening, hoogdringende hulpverlening en hulpverlening bij MOF's.

8.2. Uiteenzetting door mevrouw Min Berghmans, Ondersteuningsstructuur Bijzondere Jeugdzorg (OSBJ)

Mevrouw Min Berghmans : De Ondersteuningsstructuur werd opgericht in 1999 door een aantal individuen en organisaties van binnen en buiten de Bijzondere Jeugdzorg (onder meer PPJ en het Vlaams Welzijnsverbond). We hebben twee inhoudelijke thema's als opdracht : de implementatie van de rechten van het kind en de thematische ondersteuning van herstelgerichte initiatieven bij de afhandeling van jeugddelinquentie.

Wat betreft de implementatie van de rechten van het kind werd er een procesmap opgesteld en werd

er sinds het begin van 2003 een reeks provinciale workshops georganiseerd met de bedoeling het gedachtegoed kenbaar te maken in de sector. Daar zijn een aantal relevante vaststellingen uitgekomen die ook voor dit voorstel van decreet van belang kunnen zijn.

In het kader van de opdracht van de OSBJ tot implementatie van de kinderrechten in de Vlaamse private voorzieningen, kunnen wij ons aansluiten bij het advies van het Kinderrechtencommissariaat. De 45-dagenregel wordt ervaren als procedurele verzwarende, hoewel deze aanvankelijk moest dienen om een maximale vrijwillige hulpverlening mogelijk te maken. In de praktijk leidt deze regel soms tot een vertraging of tijdelijke stilstand in de hulpverlening.

Het idee dat vrijwillige hulpverlening beter zou zijn dan gedwongen hulpverlening gaat volgens ons niet op. Wij zijn het er echter wel mee eens dat hulpverlening zoveel mogelijk vrijwillig moet zijn, in die zin dat ze gevraagd, aanvaard en gedragen wordt door de hulpbehoevenden. Dit houdt als voorwaarde in dat een dergelijke hulpverlening niet boven het hoofd van de betrokkene plaatsvindt en dat minderjarigen en hun ouders in hun wettelijke bevoegdheden worden gerespecteerd. Zij moeten dan ook de nodige informatie en adviezen krijgen. Wij konden in workshops vaststellen dat er op dat vlak nog steeds enkele pijnpunten zijn. Hulpverleners staan vaak huiverachtig tegenover een open dialoog met hun cliënteel, ook omwille van het wederzijds inzage-recht van de ouders zoals wettelijk voorzien in artikel 55 van de jeugdbeschermingswet. Ook de betrokkenheid van ouders is een pijnpunt in de vrijwillige hulpverlening. Vaak wordt er slechts met één ouder gewerkt en is de andere zelfs niet op de hoogte van de jeugdbijstand. Op niveau van de jeugdrechtbank is oproeping van beide ouders verplicht. We kunnen dus niet ontkennen dat beide partijen een grotere betrokkenheid hebben in een dossier met gerechtelijke tussenkomst dan in een dossier met vrijwillige bijzondere jeugdzorg. Wanneer de jeugdrechtbank als verwijzer optreedt, hebben de betrokkenen het voordeel dat hun rechten en plichten op een aantal vlakken wettelijk zijn vastgelegd. Bij vrijwillige hulpverlening is dit veel minder het geval en wacht men nog steeds op het gebruikersdecreet.

Voorzieningen schikken zich nog al te veel naar richtlijnen van de verwijzers. Bij onzekerheid en praktische problemen richt men zich zeer snel tot een consulent, terwijl er ook zelfstandig beslissingen kunnen worden genomen op basis van de rechten van de cliënt. Zo leggen bepaalde consulenten

bijvoorbeeld een volledig en ongelimiteerd contactverbod op tussen ouders en kinderen. Het Europees Hof voor de Rechten van de Mens heeft onlangs Ierland daarvoor nog veroordeeld, dus op dat vlak krijgen de fundamentele rechten van kinderen om opgevoed te worden door hun ouders nog te weinig aandacht.

Naast een zekere onwetendheid van hulpverleners, die vaak snel de consulent raadplegen, stellen we ook een zekere machteloosheid vast. Zij durven niet vrijuit te spreken uit vrees de vrijwillige hulpverlening volledig te hypothekeren. De vrijwilligheid primeert in een dergelijk geval boven het belang van het kind.

Ook de ouderlijke verantwoordelijkheid is zeer belangrijk. Wanneer het gaat over lichamelijk en geestelijk geweld, letsel of misbruik, lichamelijke of geestelijke verwaarlozing of nalatige behandeling, mishandeling of exploitatie van kinderen, is vrijwillige hulpverlening volgens ons slechts problematisch indien het gevaar zijn oorsprong vindt in de ouderlijke bejegening van het kind. Aan dit aspect wordt in het voorstel van decreet voorbijgegaan. Indien ouders verantwoordelijkheid willen en kunnen opnemen om hun kind te beschermen, zou de jeugdrechtbank niet dringend moeten tussenkomen. Ouders worden bijvoorbeeld geconfronteerd met wachtlijsten om adequate hulp te krijgen.

De Raad van de Ouders van de Jeugdhulp (ROJ) neemt het standpunt in dat gerechtelijke jeugdbijstand enkel zou kunnen worden opgelegd in het kader van een delict, omdat de jongere die in gevaar is niets misdaan heeft. Dit standpunt brengt ons echter tot twee knelpunten. Ten eerste zou de reactie op een MOF moeten verschillen van die op een POS, daar waar de huidige wetgeving geen onderscheid maakt mits kleine uitzonderingen. Ten tweede wordt de jongere die niets heeft misdaan vaak uit zijn leefwereld gehaald.

Het standpunt van de ROJ gaat ook voorbij aan de realiteit dat niet alle ouders zorgende ouders zijn, die hun verantwoordelijkheid willen of kunnen opnemen. Wanneer de rechten van ouders aan bod komen, dan moet men vooral de ouderlijke verantwoordelijkheid behandelen. Kinderen moeten alle kansen krijgen om in veilige omstandigheden verantwoordelijke volwassenen te worden, waarbij de groeiende onafhankelijkheid gestimuleerd moet worden door de ouders. In die optie ondersteunt de OSBJ volledig de leuze 'mijn kind is toch nog mijn verantwoordelijkheid'. Ouders moeten echter ook bereid zijn verantwoording af te leggen aan de maatschappij over de wijze waarop ze met hun kin-

deren omgaan. Zij moeten kunnen verdragen dat er sociale controle is en dat er ingegrepen wordt indien er zich problemen voordoen.

De taak van de overheid is dan ook in de eerste plaats ouders in staat te stellen om hun verantwoordelijkheid op te nemen. Wanneer zij dat niet kunnen, moet de overheid ingrijpen met respect voor de subsidiariteit die ook in het IVRK wordt onderschreven. Men denkt in dat kader aan ondersteuning van het kind en diegenen die er zorg voor dragen in het eigen milieu. Indien het kind niet in zijn gezin kan verblijven, moet men een andere vorm van zorg aanbieden. Het huidige voorstel van decreet biedt de jeugdrechter de mogelijkheid die subsidiariteit te veruitwendigen door een uitbreiding van het aantal mogelijke maatregelen in verband met een dringende nood aan bescherming. In de praktijk stellen we echter vast dat noch de rechterlijke macht, noch de erkennende en subsidiërende overheid de subsidiariteit promoot.

Gezins- en opvoedingsondersteuning staat zo bijvoorbeeld in de kinderschoenen en wordt niet gecombineerd met tijdelijke uithuisplaatsingen. Er is dan ook geen geleidelijke overgang mogelijk en soms worden de ouderlijke zorg en verantwoordelijkheid volledig weggenomen. Professor Verhellen deed in 1977 een proefproject in Dendermonde, waarbij men meer kon verwezenlijken met hetzelfde budget en door toepassing van het inhoudelijke subsidiariteitsprincipe.

Een ander belangrijk thema is het kaderen van dit voorstel van decreet in de Integrale Jeugdhulp. Binnen de werkgroep IJH werd een discussie gevoerd over het aspect dwang, maar werd ook aan het parlement gevraagd daar een inhoudelijke definitie aan te geven. In het voorliggende voorstel van decreet wordt gedeeltelijk een richting aangegeven qua definiëring van gedwongen ingrijpen in geval van kindermishandeling. Het is goed de terminologie van het IVRK hierbij over te nemen.

Voorts heb ik nog enkele tekstuele opmerkingen. Een van de bepalingen in het voorstel van decreet luidt : 'wanneer hulp en bijstand op vrijwillige basis niet dringend kan worden georganiseerd, zal het openbaar ministerie de jeugdrechtbank kunnen vatten'. Tot nu toe luidde de bepaling : 'na te hebben aangetoond dat onmiddellijke bijstand en hulpverlening op vrijwillige basis niet mogelijk zijn'.

Bij het dringend organiseren van hulpverlening zoals wordt opgelegd door de jeugdrechtbank, zou duidelijk moeten zijn dat indien men deze niet on-

middelrijk kan opstarten omwille van plaatsgebrek, men de meest geschikte vorm van hulpverlening niet mag hypothekeren. Soms is de drang van hulpverleners om toch iets te doen contraproductief. In situaties waarin er al vrijwillige hulpverlening is opgestart en waarin het openbaar ministerie toch uitkomt bij een schrijnende situatie, moet er de mogelijkheid zijn om in te grijpen. Ik ben geen voorstander van politiecontrole op vrijwillige hulpverlening, maar toch is dit een belangrijke vaststelling. Ik zou dan ook willen vragen deze tekst aan te vullen met de bepaling: 'indien de vrijwillige hulpverlening het kind niet de vereiste bescherming heeft kunnen bieden'. Dit is geen evident standpunt en kan reacties uitlokken over de scheiding tussen vrijwillige en gerechtelijke hulpverlening die in de loop der jaren gerealiseerd werd. De terugkoppeling naar de vrijwillige hulpverlening moet wel expliciet mogelijk gemaakt worden.

Ook heb ik de motiveringsverplichting voor jeugdrechters aangehaald. Zij zouden zowel de doelstelling als een afweging van voor- en nadelen moeten voorleggen bij het opleggen van een bepaalde maatregel. De inhoudelijke legitimering betreft drie partijen en vereist een goede indicatie. Het is voor de jeugdrechter niet evident in een hoogdringende situatie dadelijk de meest adequate maatregel te nemen. Een goede indicatie kan mogelijk worden door inschakeling van het comité in samenwerking met de sociale dienst van de jeugdrechtbank, die niet mag worden uitgeschakeld.

Ik vind dit een goed voorstel, maar het subsidiariteitsprincipe naar de inhoudelijkheid van de maatregel die het meest aansluit bij de leefwereld van het kind, moet nog meer behandeld worden. Toetsing van de ouderlijke inbreng in de bescherming van het kind, waarin zij tekort schieten zodat rechterlijk ingrijpen noodzakelijk wordt, zou als motiveringsgrond worden opgenomen in de rechterlijke beslissing.

8.3. Bespreking

De voorzitter : Is de heer Bosmans van oordeel dat de gecoördineerde decreten zo snel vervangen zullen worden ?

De heer Jan Bosmans : Wij maken ons zorgen over de coherentie van de constructie dwang in de hoogdringendheid, over de relatie tussen de sociale en de gerechtelijke jeugdbescherming en over de relatie tussen het Vlaamse en het federale niveau. Wat er precies met de wet op de jeugdbescherming zal gebeuren is een belangrijke vraag. Omdat het

evenmin duidelijk is wat er met de Vlaamse bevoegdheden zal gebeuren, noemen we dit artikel de achillespees van het voorstel van decreet. Het is een bypass tussen vrijwillige en gedwongen hulp. Na vier jaar moties van aanbevelingen mogen we enkele wijzigingen op de gecoördineerde decreten Bijzondere Jeugdbijstand verwachten. Dit voorstel van decreet is er een essentieel deel van.

De voorzitter : De eerste maatregel die een jeugdrechter neemt, is vaak een beschermingsmaatregel. Daarna moet men nagaan wat de meest adequate maatregel is. Is die beschermingsmaatregel ook altijd adequaat ?

Mevrouw Min Berghmans : Men zou moeten vermijden dat contraproductieve maatregelen genomen worden. De dringende maatregel mag de verdere hulpverlening niet hypothekeren.

De voorzitter : Mevrouw Berghmans zegt dat de omschrijving moet worden uitgebreid met de bepaling dat de schending dient te gebeuren door de ouders. Wat als de schending gebeurt door de grootouders, of door een broer of zus ?

Mevrouw Min Berghmans : De correcte formulering is : 'zijn oorsprong vinden in de ouderlijke bejegening'. Er moet altijd eerst nagegaan worden of de ouders niet zelf voor een oplossing kunnen zorgen.

9.1. Uiteenzetting door mevrouw Paula Vanmolecot, Raad van Ouders van de Jeugdhulp

Mevrouw Paula Vanmolecot : De Raad van Ouders van de Jeugdhulp vindt dat een jeugdrechtbank niet betrokken moet worden bij een POS. Een kind van zijn ouders afnemen op duistere gronden, vermoedens of verdachtmakingen is een rechtsstaat niet waardig. Wij hopen dat het Kinderrechtencommissariaat ons daarin bijtreedt.

Op een studiedag kwam een splitsing tussen POS en MOF naar voren als een duidelijke wens. Wanneer de keuze op een MOF-afhandeling gevallen is, dient het Openbaar Ministerie zijn rol ten volle te spelen. Het dient na te gaan of er voldoende ernstige vorderingsgronden zijn om de ouders of de jongere voor de rechtbank te brengen. Indien, in het belang van de minderjarige, voorlopige maatregelen nodig zijn, moeten die zo snel mogelijk genomen worden. Met voorlopig bedoelen we geen vaste termijn, zoals de thans geldende 45-dagenregel, maar een redelijke termijn nodig om de zaak grondig te onderzoeken, met seponering, vervol-

ging van de ouders of jeugd- en/of ouderhulp tot gevolg.

Toen we de werknota van de thematische werkgroep Dwang van het project Integrale Jeugdhulp lazen, rezen ons de haren te berge. In plaats van een urgente en dwingende plaatsing te onderbouwen met duidelijke vorderingsgronden en het recht op verdediging, holt de werkgroep de vorderingsgronden uit en negeert het recht op verdediging van de ouders.

De werkgroep schrijft : "Dwang moet daar, en enkel daar, worden toegevoegd, waar voldaan is aan de formulering van de vorderingsgrond."

Vorderingsgrond wordt als volgt omschreven : "Als het openbaar ministerie het noodzakelijk acht dat door een onmiddellijke en ernstige bedreiging van de fysieke en psychische integriteit of ontplooiingskansen van de minderjarige, hulp dringend noodzakelijk is in het belang van de minderjarige en niet onmiddellijk kan worden verleend op vrijwillige basis."

Een soepele maatregel streng toepassen, is dubbelzinnig. Het openbaar ministerie moet instaan voor een eerlijke rechtsgang. Daartoe is een billijke termijn nodig en ondertussen kan het kind in bescherming genomen worden. Wij willen niet dat een jaloerse buurman ervoor kan zorgen dat urgente en dwingende maatregelen noodzakelijk zijn.

Onze argwaan wordt nog versterkt door de toelichting van de werkgroep : De term "noodzakelijk acht" vervangt hier de term "aantonen". Aantonen verwijst immers naar de noodzaak aan feiten. Door te spreken over "noodzakelijk acht", heeft de procureur de kans om een beoordeling van de gevaarsituatie te maken. Dat maakt het mogelijk om in onduidelijke, maar verontrustende situaties dwang aan de hulpverlening toe te voegen. Dwang zou in deze situaties voor een korte termijn moeten mogelijk worden. Hierbij kan zeer snel tot actie worden overgegaan. Wie is er nooit eens verontrust ? Welke procureur zal het nog aandurven om met zo'n formulering een maatregel uit te stellen tot hij een onderzoek heeft kunnen afronden ?

Gelukkig heeft de werkgroep nog een opening gelaten door te stellen dat hun visie nog getoetst moet worden aan het Kinderrechtenverdrag. Het advies van het Kinderrechtencommissariaat stelt ons gerust. We denken dat de stelling van de thematische werkgroep Dwang over de vorderingsgronden de toets met het Kinderrechtenverdrag niet zal doorstaan. Met de rest van de toelichting

waren wij het wel eens. Wij zijn tevreden dat de vorderingsgronden geconcretiseerd zijn op basis van artikel 19 van het Kinderrechtenverdrag.

Wij hebben er al meermaals op gewezen dat gerechtelijke jeugdhulp niet kan bij een POS. Wij maken immers een duidelijk onderscheid tussen strafbare feiten en de gevolgen ervan. Als eerste lijnswerkers vaststellen dat de protectierechten van een kind geschaad worden, zouden zij de kans moeten krijgen het kind naar een crisishulpverlener of een ziekenhuis te brengen zonder aangifte bij het parket. Daartoe moet er in elke politiezone permanent een crisiscel 'Vrijwillige hulpverlening' ter beschikking staan.

In Etterbeek beschikt de jeugdbrigade van de politie over wijkouders waar ze kinderen kan onderbrengen. Ouders kunnen in dringende gevallen aan de politie vragen om hun kind tijdelijk naar een wijkouder te brengen. In dit project worden de protectierechten van het kind beschermd en wordt voor extra bescherming gezorgd zoals bepaald in artikel 20 van het Kinderrechtenverdrag. Het initiatief wordt volledig gesteund door de inwoners en het gemeentebestuur.

De werkgroep Dwang van het project Integrale Jeugdverlening vond dat : "De term "verlenen" moet misschien vervangen worden door "georganiseerd". Verleend mag niet te vrijblijvend zijn : hulp moet buiten de kantooruren, in het weekend kunnen aangeboden worden. Dat moet kunnen worden gegarandeerd, middelen moeten daarvoor vrijgemaakt worden."

Dringende hulp en bijstand zijn vaak onmogelijk omdat er geen snelle en altijd toegankelijke hulp aangeboden wordt in de onmiddellijke omgeving. Ouders krijgen vaak alleen ingrijpende hulp aangeboden waartegen ze zich verzetten. Dat wordt dan als onwil of een gebrek aan medewerking geïnterpreteerd. Ouders moeten dikwijls instemmen met veel te zware en ingrijpende hulp omdat er geen minder ingrijpende hulp is. Op die manier wordt het subsidiariteitsbeginsel met de voeten getreden.

De eerste uren en dagen nadat een kind uit het gezin is verwijderd, lopen de ouders psychologische schade op als men hen aan hun lot overlaat. Dat stigma dragen ze voor altijd mee, ook als hen geen schuld treft. Geen enkel voorstel voor crisishulp ondersteunt de ouders emotioneel.

In deze context en als er geen sprake is van een MOF, dient artikel 23, § 1, 2°, gewijzigd te worden zodat niet de sociale dienst van de jeugdrechtsbank,

maar de sociale dienst van het Comité toezicht houdt over de minderjarige. De jeugdrechter kan een maatregel opleggen en laten uitvoeren door het comité, zonder buiten de bevoegdheden van de Vlaamse Gemeenschap te vallen. Op die manier maken we een onderscheid tussen hulpverlening op basis van een POS en op basis van een MOF. Zo respecteren we het subsidiariteitsbeginsel omdat het comité minder ingrijpend lijkt dan de sociale dienst van de jeugdrechterbank, ook al hebben beide instanties vergelijkbare mogelijkheden en beperkingen.

Door de redenering achter de 45-dagenregel te behouden zonder tijdslimiet, valt de tijdsdruk op het comité weg en kan het rustig uitzoeken of vrijwillige hulpverlening mogelijk is. Indien de ouders en het comité het niet eens raken, kan de bemiddelingscommissie nog om advies gevraagd worden. De bemiddelingscommissie kan niet langer doorverwijzen naar het parket omdat de zaak al bij de jeugdrechter is ingeleid. De bemiddelingscommissie bezorgt de jeugdrechter wel een kopie van haar advies. Een tussenprocedure blijft ook tot de mogelijkheden behoren. Het parket kan eveneens een onderzoek instellen en een ouder in verdenking stellen als bewezen is dat de minderjarige beschermd moet worden.

De jeugdrechterbank moet binnen een redelijke termijn ten gronde oordelen. Moet de vrijwillige jeugdhulp door het Comité voor Bijzondere Jeugdzorg verder gezet worden? Is er sprake van een MOF en dringt hulpverlening onder dwang door de sociale dienst bij de jeugdrechterbank zich op? Mag de hulpverlening gestopt worden?

Een tweede voorgestelde wijziging strookt met de maatregel van artikel 23, paragraaf 1, 10°. De tekst luidt momenteel als volgt: "(...) de minderjarige toevertrouwen aan een betrouwbaar persoon of gezin : voor maximum één jaar, als hij de leeftijd van 12 jaar heeft bereikt ; tot de leeftijd van ten hoogste dertien jaar als hij jonger is dan 12 jaar." We stellen voor om de regel om te keren. Zodra ze zelf een oordeel kunnen vormen, moeten jongeren een streefdoel hebben. Ouders van jonge kinderen missen de moed om te ijveren voor het hoederecht over hun kinderen als ze weten dat ze moeten wachten tot hun kind minstens 13 jaar is. Ook voor de pleegouders wordt de situatie zo duidelijker. Zolang het kind jong genoeg is, loont het de moeite om een integratie in het eigen gezin na te streven. Als de jongere bekwaam is te oordelen en niet meer naar zijn gezin terug wil, is het beter een goede omgangsregeling te bekomen.

Door de verjonging van de POS en de onenigheid over de juiste leeftijd waarop een kind over voldoende oordeelsvermogen beschikt, ontstaat een grijze zone. Tussen ongeveer 12 en 14 jaar krijgen jongeren soms niet de juiste hulpverlening, omdat ze door de ene als kind en door de andere als oordeelsbekwaam beschouwd worden.

Beide criteria, leeftijd en oordeelskracht, moeten samen bekeken worden. De leeftijd waarop jongeren als voldoende oordeelsbekwaam kunnen beschouwd worden, moet verlaagd worden. Tegelijkertijd moet er een grens bepaald worden waaronder de jongeren nooit als oordeelkundig mogen worden beschouwd. Dat kan 12 jaar zijn. Daarop kan een uitzondering gemaakt worden als er een onweerlegbaar vermoeden bestaat dat jongere kinderen niet over voldoende oordeelskracht beschikken. Ingrijpende maatregelen voor oudere kinderen moeten eerst worden getoetst aan hun oordeelsvermogen. We vinden niet dat er vanaf 14 jaar een onweerlegbaar vermoeden bestaat van oordeelskunde. Dat is een gevaarlijk denkspoor waardoor misbruik van sommige minderjarigen, bijvoorbeeld kinderen met een handicap, mogelijk wordt. Behoudens als er een conflict is tussen ouders en kinderen of als ouders niets ondernemen, zijn de ouders het best geplaatst om te oordelen of hun kind van ouder dan 12 jaar oordeelskrachtig is.

De wetgever streeft ernaar om gebruikers van welzijnsvoorzieningen, dus ook van jeugdhulpvoorzieningen, meer inspraak te geven en minderjarigen zelfstandig bepaalde handelingen te laten stellen. Wij vinden dan ook dat het openen van een spaarboekje door de minderjarige vanaf 12 jaar mogelijk moet zijn. Daarvoor is een wijziging van artikel 38 nodig. Ouders willen beter geïnformeerd worden over de financiële toestand van hun kind en ook inspraak hebben in de besteding van zijn spaargeld. Vooral als die gelden door hen of andere betrokkenen, zoals grootouders, eventueel rechtstreeks of onrechtstreeks met de kinderbijslag, voor het kind gespaard werden.

De ouders, de wettelijke vertegenwoordigers van het kind, hebben het recht om namens de minderjarige kinderen te handelen. Er wordt terecht druk op hen uitgeoefend om de kinderen geleidelijk een aantal handelingen zelfstandig te laten uitvoeren. Ouders zijn daar graag toe bereid. Sommige daden veronderstellen de instemming van de ouders, bijvoorbeeld het krijgen van zakgeld. Voor andere handelingen hebben de ouders geen inspraak. Zo kunnen geplaatste kinderen bijvoorbeeld met toestemming van het bureau of de jeugdrechter geld afhalen van hun spaarboekje.

Dat ontnemt de ouders een belangrijk pedagogisch instrument. Zo zou een jonge consulente een geplaatste jongere de toestemming gegeven hebben voor de aankoop van een computer, waarna de computer zeer snel 'gestolen' werd. In feite was het een manier om aan geld te geraken. Consulente of jeugdrechters zijn dikwijls niet goed geplaatst om de noodzaak en het nuttige gebruik van een aankoop te evalueren en te controleren.

Door die controle zullen ouders en andere familieleden gemakkelijker geld willen storten op het spaarboekje van de minderjarige. Een jongere kan bij weigering door de ouders, nog altijd de consulente of de jeugdrechter de toestemming vragen. In dat geval zou de rechter of consulente de ouders best vragen naar de reden van weigering. We stellen dan ook voor om artikel 37 aan te vullen met : "de wettelijke vertegenwoordiger".

Een ander heikel punt is de kinderbijslag aan de onderhoudsplichtige personen. We pleiten voor de afschaffing van artikel 39, paragraaf 2, c, over de geïnde kinderbijslagen. Daarvoor zijn tal van argumenten, ook deskundigen zijn het met ons eens. Jeugdhulp moet betaald worden door de opdrachtgever. Bij vrijwillige hulp zijn dat bijna altijd de ouders. Zelfs in gevallen waarin jeugdhulp opgelegd wordt, blijven de ouders de onderhoudsplichtige personen. Volgens ons moeten ouders bijdragen in functie van hun inkomen. Bij scheiding moet de situatie van elke ouder afzonderlijk beschouwd worden. Deze wijziging zal in ieder geval de regeling vereenvoudigen.

Behoudens het toezicht door de sociale diensten van de jeugdrechtbank, vinden wij de voorgestelde wijzigingen aan de artikels van de gecoördineerde decreten een stap in de goede richting. Het is echter een gemiste kans als andere artikels die rechtstreeks of onrechtstreeks te maken hebben met verplichte jeugdhulp niet onder de loep genomen worden.

9.2. Bespreking

Mevrouw Trees Merckx-Van Goey : Uit de verschillende toelichtingen blijkt dat er vragen gesteld worden bij de huidige regelgeving. Het is ook niet duidelijk hoe het voorstel van decreet verder uitgewerkt moet worden. Andere aspecten zijn nog niet opgenomen in de huidige beleidsvoorstellen. Dat toont aan dat het voorstel van decreet verruimd moet worden.

Volgens mevrouw Vanmolecot moet er een aparte regeling komen voor POS en MOF. Het voorstel van de voorzitter handelt echter enkel over POS. Ondanks het feit dat het enkel over de gerechtelijke bijstand gaat, namelijk de jeugdrechtbank die kennis neemt van POS, vindt de spreker het voorstel van decreet een stap in de goede richting.

Mevrouw Paula Vanmolecot : We zijn het eens met de omschrijving van de vorderingsgrond.

De voorzitter : Ik dank de spreker voor haar uitgebreide toelichting, die ruimer was dan het voorstel van decreet. Hiermee zijn we aan het einde gekomen van deze hoorzitting.

De verslaggever,

De voorzitter,

Ria VAN DEN HEUVEL

Patricia CEYSENS
